

MWW

Muzeum II Wojny Światowej

RAPORT Z DZIAŁALNOŚCI

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
za rok 2017

- 6** | O Muzeum
- 14** | Kalendarium
- 24** | Obchody rocznic
- 30** | Zbiory
- 38** | Działalność wystawiennicza
- 44** | Działalność naukowa
i wydawnicza

- 54** | Działalność edukacyjna
- 68** | Wydarzenia kulturalne
- 74** | Dokumentacja filmowa
- 80** | Współpraca krajowa
i zagraniczna

- 84** | Działalność promocyjna
- 92** | Działalność komercyjna
- 96** | Muzeum Westerplatte
i Wojny 1939, Oddział
Muzeum II Wojny Światowej

6

30

96

84

56

DR KAROL NAWROCKI
Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

SZANOWNI PAŃSTWO,

dla Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku rok 2017 był przelotowy. To właśnie w 2017 r. realizacji doczekał się zainicjowany przez prof. Pawła Machcewicza wieloletni projekt budowy tego wyjątkowego muzeum, ulokowanego w sercu Gdańska. Doniosłości momentowi „nowego otwarcia” Muzeum dodał fakt, że zgodnie z decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wicepremiera prof. Piotra Glińskiego od 6 kwietnia 2017 r. częścią naszego Muzeum stało się Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, którego pracownicy od lat opiekują się miejscem szczególnym w polskiej historii, jakim jest Pole Bitwy Westerplatte. Powstała dzięki tym decyzjom państwowa instytucja kultury – Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku ze swoją filią na Westerplatte – połączyła odtąd nowoczesność nowego budynku z troską o dziedzictwo polskich symboli narodowych. W ciągu dziewięciu miesięcy nasze Muzeum odwiedziło ponad pół miliona zwiedzających zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Wskazuje to na fakt, że II wojna światowa, mimo wielu dekad, które upłynęły od jej zakończenia, jest wciąż obecna w powszechnej świadomości.

Ale 6 kwietnia 2017 r. to również kamień milowy dla mnie osobiście. Od tego momentu mam zaszczyt pełnić funkcję dyrektora Muzeum II Wojny Światowej. Obejmując Muzeum w stanie dalekim od pełnej gotowości do codziennego funkcjonowania, wraz z całym zespołem postanowiliśmy wprowadzić szereg rozwiązań umożliwiających bezpieczne i komfortowe przyjęcie na-

szych gości. Regulacji wymagały również kwestie zatrudnienia. W 2017 r. w Muzeum powstały 34 nowe miejsca pracy, powołano nowe jednostki organizacyjne takie jak Dział Wystaw, Dział Wydarzeń Kulturalnych oraz Dział Dokumentacji Filmowej, które w znaczący sposób poprawiły organizację pracy oraz efektywność naszych działań. Dzięki temu jesteśmy dziś sprawnie działającą instytucją kultury, realizującą statutowe działania nie tylko w Polsce, ale też na całym świecie.

W 2017 r. prezentowane były dwie wystawy czasowe, które w znaczący sposób wzbogaciły ofertę skierowaną do naszych gości – *Wojsko Polskie w obiektywie Henryka Poddębkiego* oraz *Westerplatte w 7 odślonach*. Druga ze wspomnianych wystaw podsumowała pierwszy etap prac archeologicznych przeprowadzonych w symbolicznym dla Polaków miejscu, jakim jest Westerplatte. Podczas badań pozyskano łącznie około 5 tys. obiektów. Nieprzerwanie trwało też powiększanie zbiorów zarówno za sprawą darowizn, jak i przemyślanych zakupów. Rok 2017 przyniósł zwiększenie liczby posiadanych przez Muzeum eksponatów o około 2 tys. nowych przedmiotów. Łączna liczba artefaktów zgromadzonych w kolekcji muzealnej sięga już z górą 50 tys. Biorąc pod uwagę, że wystawa stała prezentuje zaledwie około 2 tys. obiektów muzealnych, Muzeum rozpoczęło regularną prezentację eksponatów niepokazywanych na co dzień, a wartych przedstawienia zwiedzającym, w ramach cyklu *Ekspонат miesiąca* w głównym holu Muzeum, tuż za wejściem do budynku.

Oprócz działalności wystawienniczej Muzeum II Wojny Światowej stało się miejscem organizacji licznych konferencji, wykładów i spotkań poruszających treści bezpośrednio związane z tematyką II wojny światowej bądź pośrednio do niej nawiązujące. Zorganizowaliśmy także kilkadziesiąt wydarzeń kulturalnych – od promocji wydawnictw i spotkań z autorami, przez koncerty, po przedstawienia teatralne, czyniąc z Muzeum liczące się w regionie centrum kultury. Korzystając z zastanego, a niewykorzystywanego uprzednio potencjału infrastruktury budynku, uruchomiliśmy kino studyjne, w którym odbywają się projekcje filmów o wojnie, a także dorobku przedwojennej polskiej kinematografii i najnowszych produkcji. Do użytku oddano część hotelową stanowiącą zaplecze do organizowanych wydarzeń, a także bazę noclegową dla gości. Ponadto do dyspozycji zwiedzających przygotowaliśmy bufet oraz sklep muzealny, w którym oprócz pamiątek z Muzeum zakupić można publikacje naukowe i popularnonaukowe związane z tematyką II wojny światowej. Znacznie poszerzyliśmy ponadto ofertę edukacyjną skierowaną do naszych najmłodszych gości.

Z nadzieją i optymizmem patrzymy na kolejny rok i wyzwania, które pojawią się przed całym naszym zespołem. ■

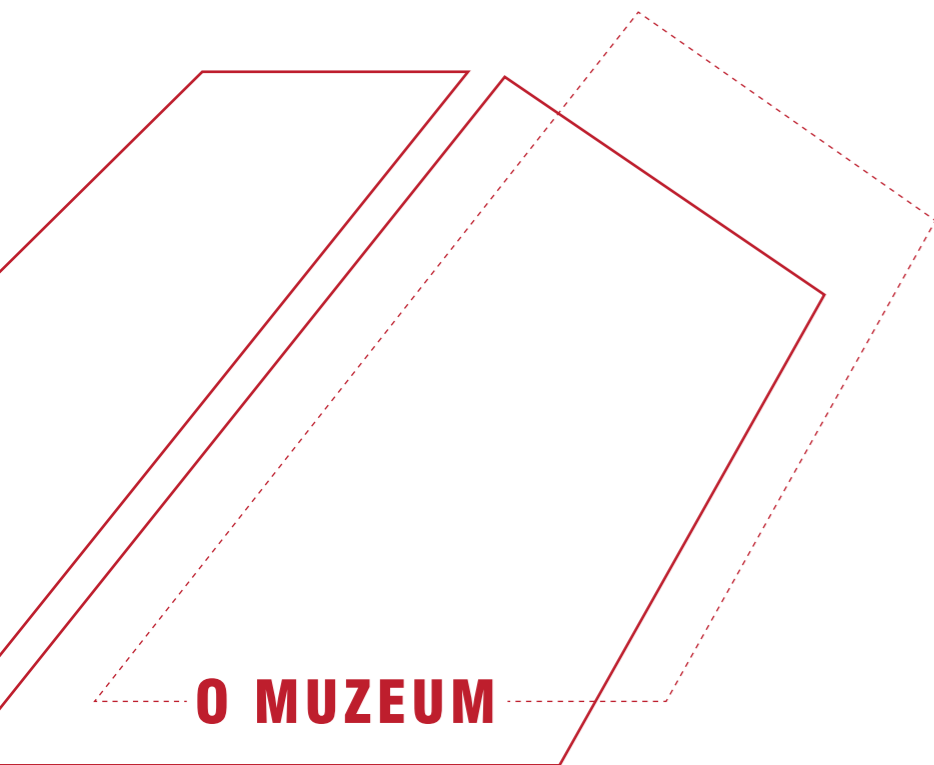
dr Karol Nawrocki
Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

O MUZEUM

Muzeum II Wojny Światowej powstało w Gdańsku przy placu Władysława Bartoszewskiego, nad Motławą, blisko historycznego centrum miasta. Muzeum znajduje się w symbolicznej przestrzeni urbanistycznej, stanowiącej również przestrzeń pamięci – 200 m od historycznego budynku Poczty Polskiej w Gdańsku oraz 6 km drogą wodną od półwyspu Westerplatte, zaatakowanych przez Niemców we wrześniu 1939 r.

Teren Muzeum, zajmujący powierzchnię 17 tys. m², graniczy od strony zachodniej z kanałem Raduni, a od południowej otwiera się na szeroką panoramę Motławy. Obecnie są to obrzeża Starego Miasta w Gdańsku, wkrótce będzie to centrum nowoczesnej dzielnicy usytuowanej na terenach postoczniovych.

Granice terenu, na którym stoi Muzeum II Wojny Światowej, wyznaczają:

- od zachodu ciąg nieistniejącej dziś ulicy Piekary;
- od północy odcinek ulicy Wałowej;
- od wschodu ulica Stara Stocznia;
- od południa lewy brzeg ujścia kanału Raduni do Motławy, wzdłuż którego biegła nieistniejąca dziś ulica Wiadrownia.

W okresie średniowiecza obszar ten został włączony w założenie obronne zamku wzniesionego przez Krzyżaków w miejscu dawnego grodu książęcego. Od połowy XV w. istniały tu jedynie skromne zabudowania należące do cechu wiadrowników, od których okolica z czasem przejęła nazwę. Po drugiej stronie fosi znajdował się teren Brabanku – najstarszej stoczni remontowej średniowiecznego Gdań-

ska. W połowie XVII w. okolica uległa znacznemu przeobrażeniu. Powstały nowe, bastionowe fortyfikacje chroniące Gdańsk od strony koryta Wisły. Wykorzystując dawną fosę zburzonego zamku, przekopano nowe koryto końcowego odcinka kanału Raduni, który od tej pory uchodził do Motławy, a nie – jak uprzednio – do Wisły. W rezultacie teren Wiadrowni przybrał kształt małej, trójkątnej wyspy. Na układ drogowy składały się ulice: Wiadrownia (*Eimermacherhof*), Stara Stocznia (*Brabank*), Piekary (*Grosse Bäcker Gasse*), Wielka (*Grosse Gasse*), Mała (*Kleine Gasse*), Kowale (*Schmiedegang*).

Zabudowa w miejscu dzisiejszej siedziby Muzeum, choć częściowo murowana, była niska i uboga w formie, zamieszkała przez niezamożną część ludności. Na cyplu między ulicą Stara Stocznia a kanałem Raduni funkcjonował plac budowlany i skład drewna. Między rokiem 1942 a 1944 na terenie tym wzniesiono lekki schron przeciwlotniczy, który istnieje do dziś. Po zniszczeniu miasta w 1945 r. teren został w znacznym stopniu przeobrażony. Z istniejącego układu ulic przetrwała jedynie Stara Stocznia. Reszta dróg uległa likwidacji po utworzeniu zajezdni autobusowej i skwerów.

Zamysł utworzenia Muzeum pojawił się w grudniu 2007 r. Początkowa koncepcja obejmowała stworzenie Muzeum Westerplatte i jego lokalizację w pobliżu pola bitwy z 1939 r. W końcu 2008 r. instytucję w fazie tworzenia przemianowano na Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Podjęta została także decyzja o zmianie docelowej lokalizacji. Jako tymczasową siedzibę

” BUDYNEK MUZEUM MA POWIERZCHNIĘ 33 425 M². NA WYSTAWĘ GŁÓWNĄ PRZEZNACZONO OKOŁO 7 TYS. M²

wybrano pomieszczenia biurowe przy ul. Długiej 81–83 w Gdańsku. Kamień węgielny pod budowę stałej siedziby wmurowano 1 września 2012 r. Po raz pierwszy publicznie zaprezentowano niegotową jeszcze inwestycję w styczniu 2017 r. W marcu nastąpiło przeniesienie siedziby, a oficjalne otwarcie wystawy głównej miało miejsce 23 marca 2017 r.

5 kwietnia 2017 r. nastąpiło połączenie Muzeum II Wojny Światowej z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, dając początek nowej placówce, która funkcjonuje odtąd jako Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 jako oddziałem.

Budynek Muzeum ma powierzchnię 33 425 m². Na wystawę główną przeznaczono około 7 tys. m². Poza wystawą stałą w Muzeum znajduje się także około 1 tys. m² przeznaczonych na wystawy czasowe. Oprócz funkcji wystawienniczych Muzeum pełni funkcje ośrodka edukacji, kultury i nauki. ■

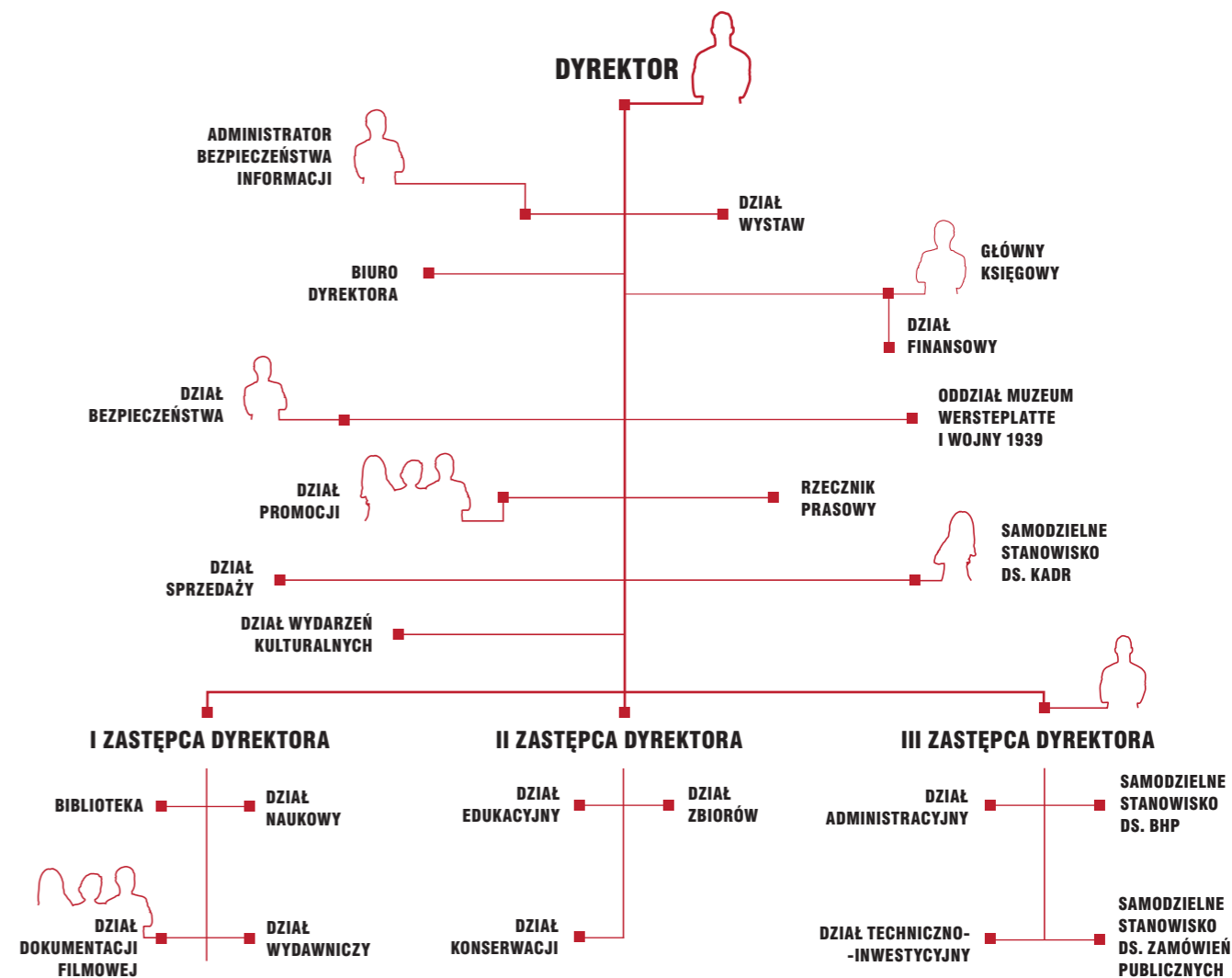

STRUKTURA ORGANIZACYJNA

W związku z wyzwaniami stojącymi przed Muzeum wynikającymi z otwarcia nowej siedziby oraz połączenia Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 opracowano aktualizację regulaminu organizacyjnego. 4 września 2017 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotr Gliński pozytywnie zaopiniował projekt regulaminu. Dyrektor Muzeum dr Karol Nawrocki zarządzeniem nr 34/17 z dnia 25 września 2017 r. wprowadził Regulamin Organizacyjny Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, który zmienił strukturę organizacyjną Muzeum zgodnie z poniższym schematem, m.in. tworząc nowe komórki organizacyjne podległe dyrektorowi i jego trzem zastępcom. ■

STRUKTURA ORGANIZACYJNA MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU

Gdańsk, 25 września 2017 r.

MISJA I CELE

Misją Muzeum II Wojny Światowej jest kształtowanie narracji historycznej, dzięki której II wojna światowa zostanie przedstawiona w nowoczesny sposób z perspektywy wyjątkowego doświadczenia Polaków i Polski, z uwzględnieniem ówczesnej wielkiej polityki, a przede wszystkim postaw ludzi względem wojennej rzeczywistości i koszmaru okupacji Polski przez dwa totalitarne reżimy, a także wojennych losów innych narodów zaangażowanych w ten największy konflikt zbrojny w XX w.

DYREKCJA

- Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej **dr Karol Nawrocki** – pełniący obowiązki od 6 kwietnia 2017 r., od 19 października 2017 r. nominowany na stanowisko dyrektora
- I zastępca dyrektora **dr hab. Grzegorz Berendt**, prof. UG – od 4 maja 2017 r.
- II zastępca dyrektora **dr Tomasz Gliniecki** – od 1 czerwca 2017 r. do 13 listopada 2017 r.
- III zastępca dyrektora **Julia Katarzyna Olechno** – od 14 listopada 2017 r.

PRACOWNICY

Do grudnia 2017 r. przeciętne zatrudnienie (w przeliczeniu na pełny etat) pokrywane z dotacji podmiotowej na działalność bieżącą wynosiło 88 etatów. Na koniec grudnia 2017 r. liczba osób zatrudnionych w Muzeum osiągnęła 118 osób. Z Muzeum wolontaryjnie współpracowało 15 osób. Na zasadzie akcyjnego wolontariatu instytucję wspierała też grupa 20 studentów z AWFIS w Gdańsku.

INFORMACJA FINANSOWA

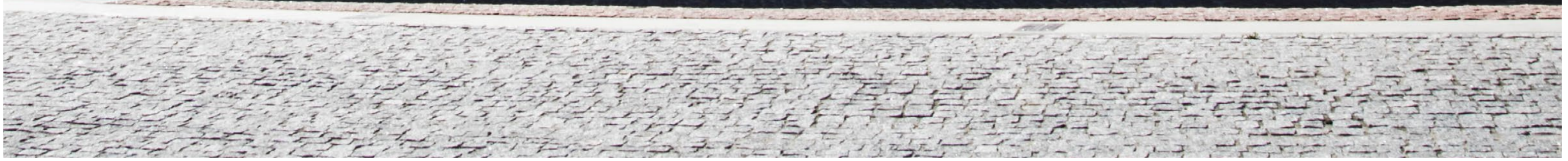
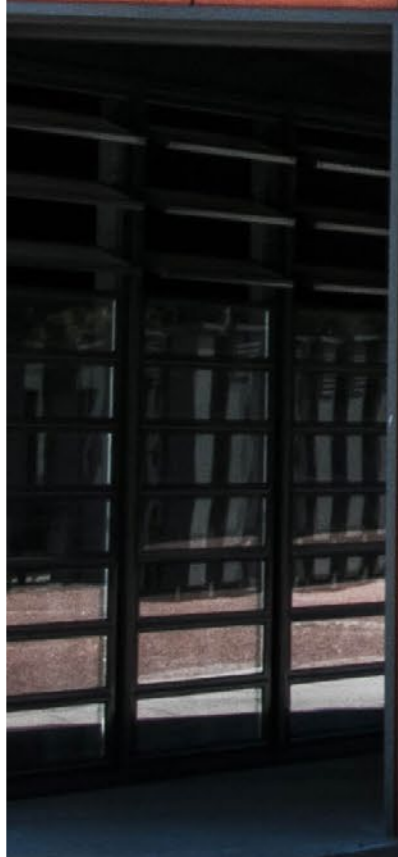
Budżet Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku w 2017 r. stanowił sumę środków przyznanych przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego w ramach dotacji z budżetu państwa, w którego skład wchodzi:

- 13 091 764 zł** – dotacja podmiotowa na wydatki bieżące, w tym:
  - ochrona, udostępnianie, digitalizacja i popularyzacja zasobów dóbr kultury i propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym;
  - gromadzenie, przechowywanie i badanie dóbr kultury;
  - rewitalizacja i konserwacja obiektów i materialnych dóbr kultury;
  - opieka nad miejscami pamięci narodowej oraz grobami i cmentarzami wojennymi;
  - upamiętnianie wydarzeń historycznych;
- 643 616 zł** – dotacja celowa na wydatki bieżące, w tym:
  - drugi etap prac archeologicznych na Westerplatte;
  - konserwacja pozyskanych obiektów;
  - wykonanie modeli 3D obiektów Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte;
- 201 770 zł** – dotacja celowa inwestycyjna na zadanie *Budowa Muzeum Westerplatte i rewitalizacja Pola Bitwy 1939*;
  - przychody własne Muzeum. ■

KALENDARIUM

WINTER

28–29 STYCZNIA 2017 r.

– udostępnienie Muzeum do zwiedzania w ramach dni otwartych.

20 MARCA 2017 r.

– przeniesienie siedziby Muzeum II Wojny Światowej do nowo wybudowanego gmachu przy pl. W. Bartoszewskiego 1.

23 MARCA 2017 r.

– otwarcie wystawy głównej Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

5 KWIETNIA 2017 r.

– połączenie Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku oraz Muzeum Westerplatte i Wojny 1939.

6 KWIETNIA 2017 r.

– mianowanie dr. Karola Nawrockiego pełniącym obowiązki dyrektora Muzeum II Wojny Światowej.

11 KWIETNIA 2017 r.

– wizyta przedstawicieli środowisk kombatanckich województwa pomorskiego.

23 KWIETNIA 2017 r.

– wizyta córki gen. Andersa, senator Anny Marii Anders, sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz pełnomocnik prezesa Rady Ministrów ds. dialogu międzynarodowego.

4 MAJA 2017 r.

– powołanie na stanowisko zastępcy dyrektora dr. hab. Grzegorza Berendta, prof. UG.

8 MAJA 2017 r.

– poświęcenie nowej siedziby Muzeum.

12 MAJA 2017 r.

– otwarcie wystawy *Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r.*

17 MAJA 2017 r.

– odwiedziny stutysięcznego zwiedzającego Muzeum.

20 MAJA 2017 r.

– Europejska Noc Muzeów – rekordowa liczba 2,6 tys. odwiedzających.

25 MAJA 2017 r.

– spotkanie dyrekcji Muzeum z przedstawicielami organizacji patriotycznych popularyzujących historię II wojny światowej.

27 MAJA 2017 r.

– otwarcie wystawy czasowej *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948.*

1 CZERWCA 2017 r.

– rozpoczęcie działalności części hotelowej.

1 CZERWCA 2017 r.

– nominacja na stanowiska zastępców dyrektora Muzeum dr. Tomasza Glinieckiego i mgr. inż. Przemysława Kowalczuka.

8 CZERWCA 2017 r.

– przyjęcie w ramach darowizny radionamiernika używanego prawdopodobnie przez żołnierzy Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej.

11 CZERWCA 2017 r.

– wyjazd delegacji Muzeum II Wojny Światowej na Wołyń na Ukrainie w celu przeprowadzenia notacji ze świadkami historii.

18 CZERWCA 2017 r.

– otwarcie wystawy czasowej *Stefan Rowecki – Grot.*

30 CZERWCA 2017 r.

– wizyta ambasadora Francji w Polsce Pierre'a Lévy'ego, konsula honorowego Francji Alaina Momperta i dyrektora Instytutu Francuskiego w Polsce Stanisława Pierreta.

6 LIPCA 2017 r.

– emisja pierwszej audycji *Obrazy wojny – ze zbiorów Muzeum II Wojny Światowej*, rozpoczynającej cykl audycji Radia Gdańsk powstałych we współpracy z Muzeum.

10 LIPCA 2017 r.

– mianowanie Adama Koperkiewicza, wieloletniego dyrektora Muzeum Historycznego Miasta Gdańska, doradcą dyrektora Muzeum II Wojny Światowej.

11 LIPCA 2017 r.

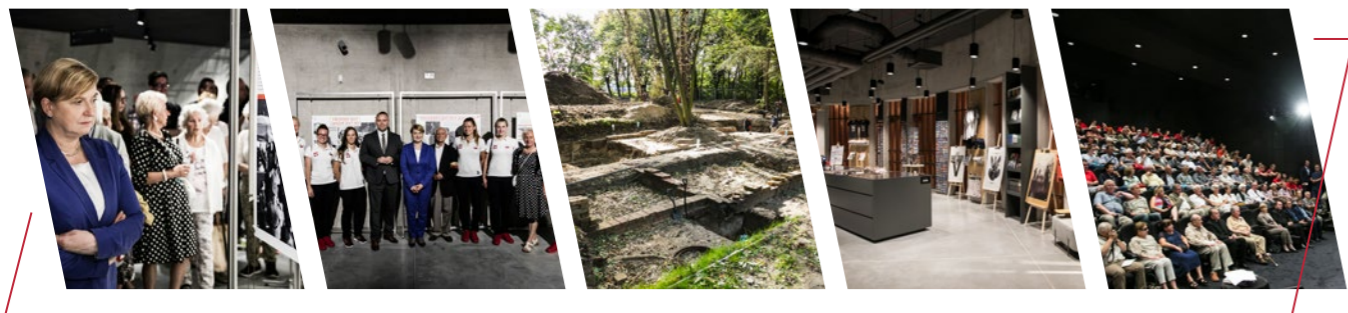
– złożenie wieńca w obecności Prezydenta RP Andrzeja Dudy przy gdańskim pomniku Pamięci Ofiar Eksterminacji Ludności Polskiej na Wołyniu.

11 LIPCA 2017 r.

– prezentacja na stronie internetowej fotografii eksponatów dotyczących rzezi wołyńskiej, które znajdują się na wystawie głównej.

15 LIPCA 2017 r.

– wyjazd delegacji Muzeum II Wojny Światowej na Białoruś w celu przeprowadzenia notacji ze świadkami historii.

1 SIERPNI 2017 r.

– uczczenie obchodów 73. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego (otwarcie wystawy *Warsaw Rising*, pokaz filmu *Powstanie Warszawskie* oraz projekcja znaku Polski Walczącej na budynku Muzeum).

1 SIERPNI 2017 r.

– dołączenie do projektu *BohaterON – włącz historię!* upamiętniającego uczestników Powstania Warszawskiego.

1 SIERPNI 2017 r.

– rozpoczęcie drugiego etapu badań archeologicznych na Westerplatte prowadzonych przez Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, Oddział Muzeum II Wojny Światowej.

1 SIERPNI 2017 r.

– otwarcie sklepu muzealnego.

11 SIERPNI 2017 r.

– spotkanie *Ad memoriam*, poświęcone ofiarom operacji antypolskiej NKWD 1937–1938.

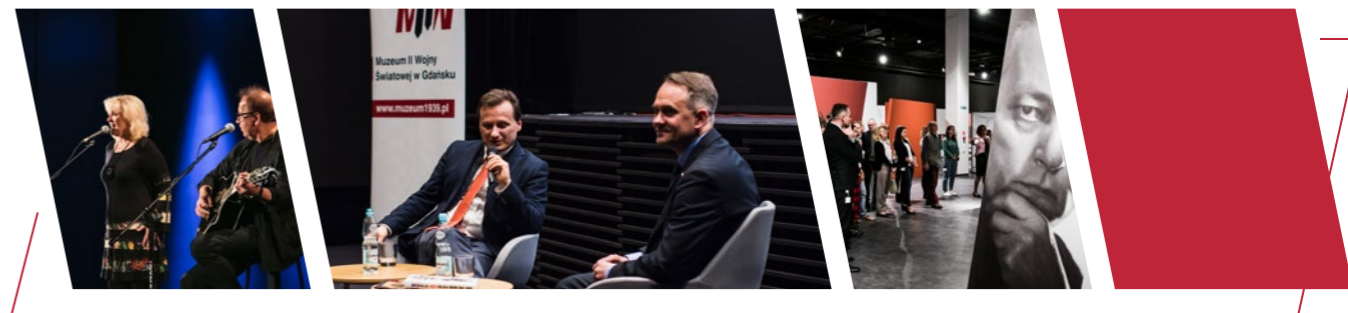
1 WRZEŚNIA 2017 r. – państwowe obchody 78. rocznicy wybuchu II wojny światowej pod pomnikiem Obrońców Wybrzeża na Westerplatte z udziałem delegacji Muzeum; otwarcie wystawy czasowej *Westerplatte w 7 odsłonach*, prezentującej zabytki pozyskane w ramach pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte; podpisanie porozumienia o współpracy z Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie; współorganizacja *II Koncertu Niepodległości Westerplatte*.

8 WRZEŚNIA 2017 r.

– organizacja koncertu *Hope* w wykonaniu Nahorny Trio.

14 WRZEŚNIA 2017 r.

– promocja książki Jerzego Platajsa *Zbrodnia katyńska. Zeznania świadków przed polskimi sądami wojskowymi (1943–1946)* wydanej nakładem Muzeum.

15 WRZEŚNIA 2017 r.

– upamiętnienie 78. rocznicy agresji Związku Sowieckiego na Polskę koncertem Lecha Makowieckiego i zespołu Zayazad.

16 WRZEŚNIA 2017 r.

– przypomnienie o ofiarach sowieckiego ludobójstwa 1937–1940 projekcją filmu dokumentalnego *Rozstrzelać Polaków. Zmilczana historia pierwszego ludobójstwa II wojny światowej popełnionego na Polakach w Związku Sowieckim w latach 1937–1938* (reż. Mirosław Majeran, scen. Tomasz Sommer) i prezentacją książki Tomasza Sommera, *Operacja Antypolska NKWD 1937–1938. Geneza i przebieg ludobójstwa popełnionego na Polakach w Związku Sowieckim*.

22 WRZEŚNIA 2017 r.

– współorganizacja uroczystości 75-lecia powstania Narodowych Sił Zbrojnych; otwarcie wystawy czasowej *Wojsko Polskie w obiektywie Henryka Poddębskiego*.

23 WRZEŚNIA 2017 r.

– udział w kampanii *Weekend Seniora z kulturą*; spotkanie z Kajetanem Rajskim pt. *Od Armii Krajowej do Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”*.

28 WRZEŚNIA 2017 r. – współorganizacja obchodów 78. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego, w ramach których wykład wygłosił dr Marek Lasota, dyrektor Muzeum Armii Krajowej im. gen. Augusta Fieldorfa „Nila” w Krakowie; podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy Muzeum II Wojny Światowej, a Muzeum Armii Krajowej w Krakowie.

29 WRZEŚNIA 2017 r. – pierwsza zmiana na wystawie głównej – uzupełnienie multimedialnej prezentacji o prześladowaniach Żydów w Wolnym Mieście Gdańsku o informacje dotyczące niemieckich represji względem Polaków.

6 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – rozpoczęcie projektu edukacyjno-teatralnego *Zmieniając perspektywę*.

8 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – prezentacja części znalezisk z drugiego etapu badań archeologicznych na Westerplatte.

11 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – spotkanie delegacji Muzeum z Mukatajewym Danijarem, dyrektorem Państwowego Archiwum Republiki Kazachstanu w Almaty.

16 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – inauguracja cyklu *Eksponat miesiąca* z udziałem sekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jarosława Sellina – prezentacja steru kierunku pochodzącego z polskiego lekkiego samolotu rozpoznawczo-bombowego PZL.23 „Karaś”; współorganizacja międzynarodowej konferencji naukowej *Wojna i pamięć. Pamięć kulturowa o II wojnie światowej w Polsce, Niemczech i Rosji*.

19 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – nominacja dr. Karola Nawrockiego na stanowisko dyrektora Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.

20 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – konferencja *Polskie doświadczenie podczas II wojny światowej*.

26 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – wieczór artystyczny *Więźni nr 918* dedykowany Kazimierzowi Piechowskiemu.

27 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – rozpoczęcie tworzenia bazy wolontariuszy współpracujących z Muzeum.

31 PAŹDZIERNIKA 2017 r. – podpisanie umowy o współpracy z Wojskowym Biurem Historycznym.

8 LISTOPADA 2017 r. – otwarcie wystawy posterowej *Rotmistrz Pilecki – Bohater Niezwyciężony. Raport z Auschwitz* oraz prezentacja książki *Raport Witolda* wydanej pod honorowym patronatem Prezydenta RP Andrzeja Dudy opatrzonej jego przedmową.

11 LISTOPADA 2017 r. – obchody Narodowego Święta Niepodległości z prezentacjami i defiladą grup rekonstrukcyjnych nawiązujących do tradycji wojskowych z lat 1918–1945 oraz pokazem salwy armatniej i salwą honorową; widowisko muzyczne *Bal u Pana Boga* z piosenkami Jacka Kaczmarskiego i Przemysława Gintrowskiego dla uczczenia 99. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

14 LISTOPADA 2017 r. – nominacja Julii Katarzyny Olechno na stanowisko zastępcy dyrektora Muzeum.

15 LISTOPADA 2017 r.

– wykład Bartosza Januszewskiego *Straty kultury polskiej w czasie II wojny światowej*.

16 LISTOPADA 2017 r.

– wieczór poetycki *...czy sny się jeszcze nam wyśnią?* poświęcony Grażynie Chrostowskiej.

20 LISTOPADA 2017 r.

– pokaz specjalny filmu dokumentalnego *Józef Zator Przytockii, pseudonim „Czeremosz”*.

21 LISTOPADA 2017 r.

– rozpoczęcie działalności Kina Muzeum.

23 LISTOPADA 2017 r.

– otwarcie wystawy *Zachować pamięć. Praca przymusowa i niewolnicza obywateli polskich na rzecz III Rzeszy w latach 1939–1945*.

24 LISTOPADA 2017 r.

– prezentacja książki Piotra Langenfelda *Wojna oszukanych*.

28–29 LISTOPADA 2017 r.

– spotkanie delegacji Muzeum z Polonią w Bibliotece Polskiej Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Anglii oraz z ambasadorem RP w Londynie Arkadym Rzegockim.

29 LISTOPADA 2017 r.

– finałowy koncert konkursu *Bardowie wolności*.

1 GRUDNIA 2017 r.

– prezentacja relikwii budynku administracyjnego i Starych Koszar odkrytych w ramach drugiego etapu badań archeologicznych na Westerplatte.

5 GRUDNIA 2017 r.

– wspomnienie 150. rocznicy urodzin Józefa Piłsudskiego; udział w projekcie Szlachetna Paczka.

7 GRUDNIA 2017 r.

– upamiętnienie przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do II wojny światowej pod hasłem *Westerplatte – polskie Pearl Harbor*, prezentacja *Wirtualnego spaceru po Westerplatte* z zastosowaniem technologii VR oraz nowej strony internetowej Muzeum.

11–12 GRUDNIA 2017 r.

– podjęcie uchwały ustanawiającej rok 2018 rokiem *Solidarności dla Niepodległej* podczas spotkania Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Muzeum.

12 GRUDNIA 2017 r.

– prezentacja książki Artura Jendrzejewskiego *Polsko, ile Ty mnie kosztowałaś... Wywiadowcza działalność oficera Armii Krajowej Stefana Ignaszaka „Nurdyka”* wydanej nakładem Muzeum.

16 GRUDNIA 2017 r.

– dzień dla hospicjów – przekazanie dochodów Muzeum ze sprzedaży biletów na pomoc dla gdańskich hospicjów dla dzieci.

18 GRUDNIA 2017 r.

– prezentacja książki Tadeusza Płuzańskiego *Oblawa na Wykłych. Polowanie na Żołnierzy Niezłomnych*.

28 GRUDNIA 2017 r.

– wydanie nakładem Muzeum książki dr. Tomasza Glinieckiego *Echa pancernego rajdu. Propaganda wojenna i kreacja mitów wywoleńczych na podstawie operacji mławsko-elbąskiej Armii Czerwonej w 1945 roku*.

OD KWIETNIA 2017 r.

pozyskano **2418** muzealiów, **673** zbiorów archiwalnych i bibliotecznych oraz zakupiono **62** obiekty.

OBCHODY ROCZNIC

73. ROCZNICA WYBUCHU POWSTANIA WARSZAWSKIEGO

Muzeum II Wojny Światowej uczciło wydarzenia z 1 sierpnia 1944 r. Z tej okazji odbyło się otwarcie wystawy *Warsaw Rising*, projekcja filmu *Powstanie Warszawskie* i wyświetlenie znaku Polski Walczącej na budynku Muzeum.

O godz. 18.30 odbyła się inauguracja wystawy czasowej *Warsaw Rising*, opracowanej przez Muzeum Powstania Warszawskiego. Zgromadzonych gości powitał dyrektor Muzeum II Wojny Światowej dr Karol Nawrocki. Uroczystość została opatrzona słowem wstępnym m.in. poseł do Parlamentu Europejskiego Anny Fotygi. O swych doświadczeniach wojennych opowiedzieli uczestnicy Powstania Warszawskiego.

Następnie w sali kinowej odbyła się projekcja filmu *Powstanie Warszawskie* – fabularyzowanego dokumentu, powstałego na bazie kronik filmowych, wyprodukowanego przez Muzeum Powstania Warszawskiego przy współpracy z Polskim Instytutem Sztuki Filmowej.

Wieczorem na budynku Muzeum II Wojny Światowej wyświetlono znak Polski Walczącej. Wyjątkową oprawę tego wydarzenia zapewnili harcerze z Bałtyckiego Hufca ZHP Gdańsk-Portowa im. Obrońców Westerplatte i Reprezentacja Narodowa w Rugby Kobiet.

W tym dniu rozpoczęto także akcję *BohaterON – włącz historię!* W ramach programu w Muzeum można było odebrać pocztówki, które służą uhonorowaniu uczestników Powstania Warszawskiego. Wypisane i wrzucone do specjalnych urn kartki trafiły za pośrednictwem organizatora do Powstańców. Akcja trwała do 2 października 2017 r.

Tego dnia w Muzeum promowano również książkę Krzysztofa Mitala *Powstanie Warszawskie. Pierwsze dni*. Publikacja jest interaktywną opowieścią dla najmłodszych. ■

78. ROCZNICA WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ

Dyrektor Muzeum dr Karol Nawrocki wraz z pracownikami uczestniczył w oficjalnych obchodach 78. rocznicy wybuchu II wojny światowej pod pomnikiem Obrońców Wybrzeża na Westerplatte.

Tego dnia otwarto wystawę czasową *Westerplatte w 7 odsłonach*, prezentującą wyniki badań archeologicznych na półwyspie. W inauguracji wystawy wzięli udział m.in. sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jarosław Sellin, sekretarz stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa Kazimierz Smoliński oraz wicewojewoda pomorski Mariusz Łuczyk.

Kuratorskie zwiedzanie wystawy *Westerplatte w 7 odsłonach* poprowadził kierownik Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 (Oddziału Muzeum), Mariusz Wójtowicz-Podhorski.

Ważną częścią wydarzenia było podpisanie porozumienia o współpracy z Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie. Po uroczystości dyrektor Karol Nawrocki złożył kwiaty pod tablicą upamiętniającą pierwszą ofiarę II wojny światowej, harcmistrza Jana Oźdżyńskiego. Uczcił również pamięć poległych pocztowców, składając wieniec pod pomnikiem Obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku.

Ostatnim punktem wydarzenia był współorganizowany przez Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 *II Koncert Niepodległości Westerplatte*. Widowisko zostało w całości poświęcone młodzieży walczącej o niepodległość Rzeczypospolitej. Punktem wyjścia narracji była bohaterska postawa trójki młodych żołnierzy Placówki „Wal” na Westerplatte – Edmunda Szamlewskiego, Ignacego Zatorskiego i Ignacego Pokrzywki, którzy samotnie odparli pierwszy atak niemieckiej piechoty na Wojskową Słabnię Tranzytową o świcie 1 września 1939 r. ■

99. ROCZNICA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI PRZEZ POLSKĘ

11 listopada 2017 r., w Narodowe Święto Niepodległości przed Muzeum odbyły się prezentacje historyczne nawiązujące do tradycji Wojska Polskiego w okresie międzywojennym, pokaz salwy armatniej, defilada grup rekonstrukcji historycznej, w tym odtwarzających Błękitną Armię gen. Józefa Hallera, polskie oddziały z 1920 r., kawalerię, wojska przeciwlotnicze i broń pancerną, spadochroniarzy z 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej gen. Sosabowskiego. Obchody zwieńczył koncert *Bal u Pana Boga*. ■

76. ROCZNICA PRZYSTĄPIENIA USA DO II WOJNY ŚWIATOWEJ

Pod hasłem *Westerplatte – polskie Pearl Harbor* Muzeum obchodziło rocznicę przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do II wojny światowej.

Od godz. 10:00 do 18:00 przed budynkiem Muzeum można było podziwiać historyczne pojazdy wojskowe z okresu II wojny światowej będące na wyposażeniu ówczesnej amerykańskiej armii. Zwiedzający mogli zobaczyć umundurowanie i wyposażenie żołnierzy armii USA z okresu II wojny światowej oraz żołnierzy Wojska Polskiego stacjonujących na Westerplatte w 1939 r.

Największym zainteresowaniem cieszył się premierowy pokaz VR *Wirtualny spacer po Westerplatte*. Za sprawą wirtualnej rzeczywistości zwiedzający mogli przenieść się na teren Wojskowej Składnicy Tranzytowej.

W części konferencyjnej wydarzenia kierownik Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, Mariusz Wójtowicz-Podhorski, wygłosił wykład

Westerplatte i Pearl Harbor – miejsca - symbole rozpoczęcia II wojny światowej. Kolejnym prelegentem był Piotr Langenfeld, prezes stowarzyszenia historycznego Wielka Czerwona Jedynka i korespondent wojenny, który przybliżył słuchaczom sylwetki Polaków walczących w szeregach armii USA.

Po wprowadzeniu historycznym kierownik Działu Promocji Marek Krzemiński zaprezentował zebrany nową stroną internetową Muzeum.

Na zakończenie koordynator projektu *Rotmistrz Pilecki – bohater niezwykły* Małgorzata Kupiszewska przedstawiła gościom *Raport Witolda*, książkę zawierającą słynne zapiski rtm. Witolda Pileckiego z KL Auschwitz. ■

ZBIORY

ZBIORY

Dział Zbiorów Muzeum zajmuje się pozyskiwaniem, ewidencjonowaniem i gromadzeniem eksponatów, na które składają się dary, zakupy oraz depozyty. Współpracuje z Działem Wystaw w celu zaprezentowania obiektów na wystawach oraz w ramach innych projektów wystawienniczych. Bierze także udział w pozostałych działaniach związanych z zadaniami statutowymi Muzeum.

POZYSKANE ZBIORY

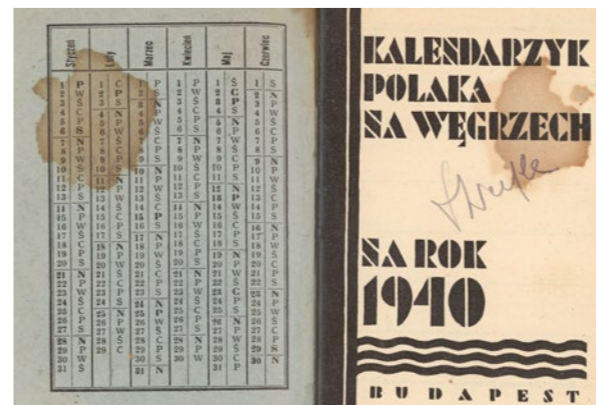
Od 7 kwietnia do 31 grudnia 2017 r. Muzeum pozyskało 2418 muzealiów (z czego 2356 jako dary, a 62 drogą zakupu). Wśród obiektów zakupionych znalazły się m.in.:

- karta wstępu na posiedzenie w procesie Artura Greisera, gauleitera obszaru Wielkopolski, przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu,
- skorupy ceramicznego japońskiego granatu Typ 4,
- polskie rządowe obwieszczenia umieszczone na ścianach i słupach ogłoszeniowych dotyczące mobilizacji oddziałów Wojska Polskiego w 1939 r.,
- zbiór dokumentów należących do lekarza wojskowego Tadeusza Welflego,
- ster polskiego lekkiego samolotu rozpoznawczo-bombowego PZL.23 „Karaś”, używanego przez eskadry bombowe oraz rozpoznawcze podczas kampanii polskiej we wrześniu 1939 r.

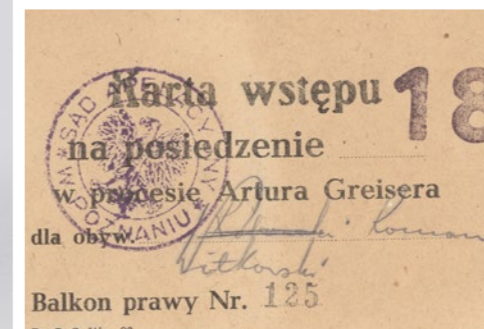
Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, Oddział Muzeum, w marcu zakupiło od Łódzkiego Centrum Filmowego cztery zabytkowe karabiny Mauser 98k. ■

■ Dokumenty T. Welflego, fot. Wojciech Kiepiński.

■ Granat ceramiczny, fot. Wojciech Kiepiński.

■ Karta wstępu, fot. Wojciech Kiepiński.

■ Ster polskiego lekkiego samolotu PZL.23 „Karaś”, fot. Mikołaj Bujak

■ Obwieszczenie mobilizacyjne, fot. Wojciech Kiepiński.

EWIDENCJA ZBIORÓW

Ewidencja zbiorów jest prowadzona w Elektronicznym Systemie Ewidencji Zbiorów Muzealnych ZEUS, dostosowanym specjalnie do potrzeb Muzeum. Program ten stanowi kompleksową bazę danych i pozwala m.in. na opracowanie ekspozycji zgodnie z przepisami prawa polskiego oraz jednoczesną edycję inwentarza muzealnego i tworzenie kart ewidencyjnych obiektów. Zastosowane rozwiązania umożliwiają lokalizację topograficzną obiektów, a także rejestrację wszelkich procesów konserwatorskich, którym dany obiekt jest poddawany. Baza stanowi również platformę do przyszłej publikacji i wymiany informacji o zbiorach w internecie.

CYKL EKSPONAT MIESIĄCA

16 października 2017 r. Muzeum zainicjowało cykl *Ekspozycja miesiąca*, w ramach którego co miesiąc w głównym holu jest prezentowany wyjątkowy przedmiot, którego na co dzień nie można zobaczyć na wystawach Muzeum.

Cykl zainaugurował sekretarz stanu w MKiDN, wiceminister kultury Jarosław Sellin, który przedstawił zebrany pierwszy z tego cyklu nabytek placówki – ster kierunku pochodzący z polskiego lekkiego samolotu rozpoznawczo-bombowego PZL.23 „Karaś”. Pozyskanie tego eksponatu Muzeum zawdzięcza wsparciu MKiDN, w szczególności zaś życzliwości wiceministra kultury Jarosława Sellina.

Po uroczystości zwiedzający mogli podziwiać pierwszy eksponat miesiąca – ster kierunku samolotu rozpoznawczo-bombowego PZL.23 „Karaś”, zaprojektowanego na początku lat trzydziestych XX w. i używanego m.in. w okresie dwudziestolecia międzywojennego oraz w kampanii wrześniowej 1939 r. Ekspozycja ten jest jedynym zachowanym niemal w całości i w oryginalnej kolorystyce sterem kierunku „Karasia”. Na obiekcie widoczna jest biało-czerwona szachownica, znak rozpoznawczy polskiego lotnictwa wojskowego, oraz fragmenty napisu oznaczającego model samolotu.

Kolejnymi obiektami zaprezentowanymi w ramach *Ekspozycji miesiąca* były:

- Kurtka mundurowa i czapka polskiej Marynarki Wojennej kpt. Antoniego Kasztelana (dar rodziny Antoniego Kasztelana i Zespołu Szkół nr 1 w Wejherowie)

Kpt. Antoni Kasztelan od 1934 r. pełnił służbę w Samodzielnym Referacie Informacyjnym

Dowództwa Floty w Gdyni. Brał on aktywny udział w zwalczaniu wywiadu niemieckiego oraz w działaniach dezinformacyjnych. We wrześniu 1939 r. był szefem kontrwywiadu Dowództwa Obrony Wybrzeża. Po kapitulacji Helu dostał się do niewoli, w której wbrew konwencjom wojennym został przejęty przez niemiecką tajną policję Gestapo. Następnie kpt. Kasztelana więziono w Stutthofie, Gdańsku i Królewcu. W celu ukrycia jego statusu jeńca wojennego jego kurtka i czapka zostały pozabawione dystynkcji oficerskich. Był brutalnie przesłuchiwany i torturowany. Za działalność w okresie międzywojennym, wbrew międzynarodowym przepisom chroniącym jeńców, niemiecki sąd skazał go na śmierć. Antoni Kasztelan został stracony w Królewcu 14 grudnia 1942 r. przez zgilotowanie.

- Polska flaga pochodząca ze Lwowa (prof. Wiesława Gruszkowskiego, członka Szarych Szeregów, architekta, urbanisty, współautora odbudowy śródmieścia Gdańska, wykładowcy Politechniki Gdańskiej)

Pod koniec września 1939 r. Armia Czerwona rozpoczęła okupację Lwowa. Miasto i okolice włączono do ukraińskiej republiki Związku Sowieckiego. Nowe władze nakazały mieszkańcom przystrojenie ulic sowieckimi flagami. W przypadku ich braku polecano rozdzierać polskie flagi i wieszać ich czerwoną część. Członkowie zamieszkałej we Lwowie rodziny Gruszkowskich, aby uniknąć zniszczenia swojej flagi, ukryli ją w domowym składzie węgla, w którym bezpiecznie przeleżała całą wojnę. Kiedy Gruszkowscy opuszczali po wojnie odebrane Polsce tereny na wschodzie, zabrali flagę ze sobą do Gdańska, gdzie ostatecznie osiedli. Na pamiątkę opisanych wydarzeń nigdy nie zdecydowali się na usunięcie z niej zabrudzeń po węglu. ■

▼ STAN PRZED KONSERWACJĄ
I PO KONSERWACJI ORŁA
WZ. 19 NA CZAPKĘ
GARNIZONOWĄ

KONSERWACJA

Obiekty, które trafiają do Muzeum w złym stanie zachowania, poddawane są zabiegom konserwatorskim. Mają one przede wszystkim na celu zatrzymanie procesu destrukcji poszczególnych zabytków oraz nadanie im wartości ekspozycyjnej. Wszelkie zabiegi są przeprowadzane z poszanowaniem śladów upływu czasu i walorów dawności.

W 2017 r. wykonano konserwację 1327 sztuk obiektów ruchomych pozyskanych w wyniku badań prowadzonych na Westerplatte w latach 2016 i 2017 (zabytki pozyskane w 2016 r. – 513 szt. i w 2017 r. – 814 szt.). Konserwacja została przeprowadzona przez firmę zewnętrzną. Zabiegi konserwacyjne sfinansowano dzięki dotacji celowej przyznanej Muzeum przez MKiDN. Do najciekawszych obiektów poddanych konserwacji należą:

- orzeł wz. 19 na czapkę garnizonową, wykonany z miedzi, oksydowany na stare srebro. Korona na głowie orła zamknięta, zakończona jabłkiem z krzyżykiem; orzeł wsparty na tarczy amazonek; rogi tarczy zakończone rozetkami (brak prawej rozetki); na dolnym szlaku 21 gwoździ; skrzydła orła rozpostarte (brak prawego skrzydła), podniesione do góry, złożone z trzech warstw piór; szyja i tułów pokryte piórami; nogi wsparte na górnym szlaku tarczy amazonek; na stronie odwrotnej metalowy gwintowany słupek o dł. 2 cm i średnicy 0,3 cm do mocowania orła na czapce; wysokość 5,8 cm, szerokość 4,2 cm, grubość 0,2 cm;

◀ STAN PRZED
KONSERWACJĄ I PO
KONSERWACJI ORŁA
WZ. 19 NA CZAPKĘ
GARNIZONOWĄ

” W 2017 R. WYKONANO KONSERWACJĘ 1327 SZTUK OBIEKTÓW RUCHOMYCH

nia broni; korpus wkładki ochronnej pierwotnie był pusty w środku; długość 21,5 cm, średnica korpusu 1,7 cm, długość uchwyty 6 cm (uchwyt zakończony kulą o średnicy 2 cm), waga 307 g. Konserwacja była utrudniona ze względu na duże skorodowanie obiektu. Część wkładki oczyszczano z brudu oraz nawarstwień narzędziami manualnymi: szczoteczkami stalowymi, skalpelem, szczoteczkami montowanymi na mikrosilniku itp. Pozostałe elementy wyczyszczono z zastosowaniem kąpeli w roztworze 10% kwasu ortofosforowego. Po oczyszczeniu ustabilizowano procesy korozyjne specjalnymi roztworami i umieszczono w cieplarni. Powierzchnię przedmiotu zabezpieczono żywicą akrylową i dodatkowo pokryto warstwą wosku mikrokrystalicznego. ■

konserwacja polegała na oczyszczeniu za pomocą ultradźwięków w kąpeli w 10% roztworze wersenianu dwusodowego, następnie mechanicznym oczyszczeniu przy pomocy szczotki miedzianej oraz zabezpieczeniu odpowiednimi roztworami i warstwą wosku.

- wkładka ochronna wz. 1933 do karabinu Mauser wz. 98a, wykonana ze stali, umieszczana w miejscu wyjątego zamka podczas czyszcze-

**DZIAŁALNOŚĆ
WYSTAWIENNICZA**

DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA

Bieżąca praca Działu Wystaw koncentruje się wokół prac nad wystawami czasowymi, które prezentowane są nie tylko w przestrzeni Muzeum, lecz również poza jego murami. Wystawy powstają z inicjatywy pracowników działu oraz we współpracy z pracownikami innych działów merytorycznych Muzeum. W minionym roku podjęto również współpracy z wieloma instytucjami kultury w kraju i za granicą. Jej owocem będą w przyszłości kolejne wystawy, nad którymi obecnie trwają prace.

Istotnym zadaniem działu jest opieka nad wystawą główną Muzeum w której zakresie jest czuwanie nad jej stanem technicznym oraz wsparcie przy jej ewaluacji, a także aktualizacja licencji na materiały ikonograficzne i audiowizualne. Dział aktywnie uczestniczy w prezentacjach tzw. *eksponatu miesiąca*, których celem jest uatrakcyjnienie oferty Muzeum, upamiętnienie określonych wydarzeń historycznych oraz popularyzacja zbiorów.

Dział Wystaw prowadzi kursy szkoleniowe dla przyszłych przewodników oprowadzających po Muzeum. W roku 2017 udało się wyszkolić blisko 60 przewodników.

W ramach współpracy międzyinstytucjonalnej dział przyjmuje gości tzw. wizyt studyjnych z kraju i zagranicy, których elementem jest zwiedzanie wystawy głównej.

WYSTAWY CZASOWE WŁASNE:

- *Westerplatte w 7 odsłonach* – przygotowana we współpracy z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 – Oddziałem Muzeum. Wystawa stanowi prezentację obiektów pozyskanych podczas pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte w 2016 r., które swoim zasięgiem objęły teren Willi Oficerskiej oraz Wartownię nr 5. Podczas prac odsłonięto fundamenty Willi Oficerskiej oraz pod-

łogę kabiny bojowej Wartowni nr 5. Z obu obiektów archeolodzy wydobyli ponad 4 tys. przedmiotów, z czego około 700 wybrano do konserwacji. Na wystawie pokazano przeszło 200 z nich. Unikalne, wielkoformatowe zdjęcia archiwalne oraz plansze z historią miejsc, z których zabytki pozyskano, są uzupełnieniem całości. Do wystawy wydano katalog w języku polskim i angielskim. Wystawa udostępniana jest od 1 września 2017 r. do 30 września 2018 r.

- *Wystawa Wojsko Polskie w obiektywie Henryka Poddębskiego*. Na wystawie zaprezentowano 100 fotografii z kolekcją ponad 260

unikatowych zdjęć, wykonanych przez przedwojennego warszawskiego fotografa – Henryka Poddębskiego. Fotografie te są wyjątkowe, gdyż przedstawiają polskie oddziały pancerne, kawalerię, lotnictwo i jednostki saperskie na ostatnich ćwiczeniach przeprowadzonych tuż przed wybuchem II wojny światowej oraz ze względu na ich szczególne walory artystyczne. Ich wartość historyczną podnosi fakt, że zarówno przed wojną, jak i po jej zakończeniu nie były one prezentowane szerszej publiczności. Wystawa udostępniana w dniach od 22 września 2017 r. do 22 marca 2018 r.

WYSTAWY CZASOWE OPRACOWANE PRZEZ INSTYTUCJE WSPÓŁPRACUJĄCE Z MUZEUM:

- *Pierwsza odstona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r.* – planszowa wystawa wypożyczona z Instytutu Pamięi Narodowej Oddział Gdańsk, udostępniana od 12 do 25 maja 2017 r.;
- *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948* – planszowa wystawa wypożyczona z Instytutu Pamięi Narodowej Oddział Gdańsk, prezentowana w dniach od 27 maja do 11 czerwca 2017 r.;
- *„Stefan Rowecki – Grot* – planszowa wystawa wypożyczona z Głównej Biblioteki Lekarskiej, udostępniona od 18 czerwca do 26 lipca 2017 r.;
- *Warsaw Rising* – planszowa wystawa anglojęzyczna wypożyczona z Muzeum Powstania Warszawskiego, prezentowana w dniach od 1 do 31 sierpnia 2017 r.;
- *Rotmistrz Pilecki – Bohater Niezwyciężony. Raport z Auschwitz* – planszowa wystawa czasowa wypożyczona od Fundacji Gdzie, udostępniana od 8 do 22 listopada 2017 r.;
- *Zachować pamięć. Praca przymusowa i niewolnicza obywateli polskich na rzecz III Rzeszy w latach 1939–1945* – planszowa wystawa wypożyczona z Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie, prezentowana od 23 listopada do 30 grudnia 2017 r. ■

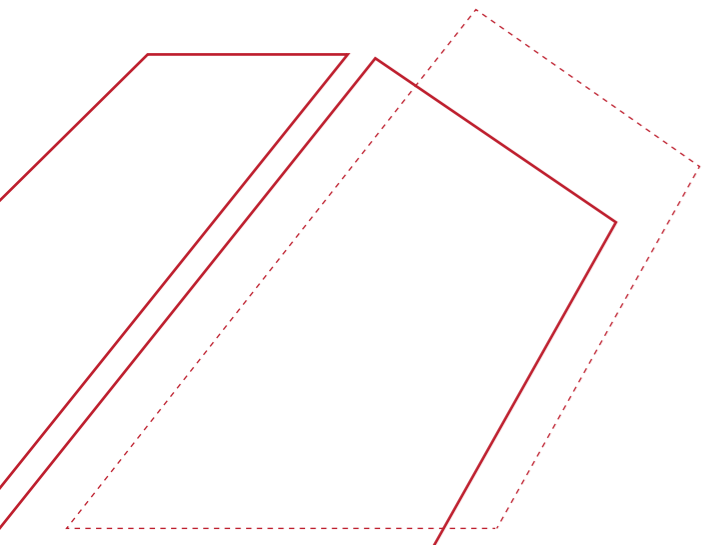
**DZIAŁALNOŚĆ
NAUKOWA
I WYDAWNICZA**

Tomasz Gliniecki **Echa pancernego rajdu**

Propaganda wojenna i kreacja mitów wyzwoleniczych
na podstawie operacji mławsko-elbląskiej
Armii Czerwonej w 1945 roku

MiW
Museum II Wojny Światowej

ZMIANY NA WYSTAWIE GŁÓWNEJ

W dniu 30 października 2017 r. na zwołanej w gmachu Muzeum konferencji prasowej dyrektor Karol Nawrocki zapowiedział przyspieszenie procesu wprowadzania zmian na wystawie głównej Muzeum. Podjęcie takiej decyzji wynikało przede wszystkim z konieczności uzupełnienia pominiętych w pierwotnej wersji ekspozycji wielu wątków obrazujących wyjątkowe doświadczenie polskie w czasie II wojny światowej. Innego rodzaju problemem była konieczność reagowania na wpływające do Muzeum pisma, opinie i skargi zawierające krytyczne uwagi w sprawie konkretnych zauważonych błędów na wystawie. Szerokim echem w przestrzeni publicznej odbił się zwłaszcza list prof. Leszka Żukowskiego, prezesa Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, w którym stanowczo protestował przeciwko zanizaniu na ekspozycji liczby zaprzysiężonych żołnierzy Armii Krajowej.

Jeszcze przed rozpoczęciem prac zespołu ds. ewaluacji na wystawie uzupełniony został wątek poświęcony prześladowaniu

Polaków przez Niemców w Wolnym Mieście Gdańsku. W dotychczasowym ujęciu to zagadnienie ograniczone było tylko do ukazania problemu represji stosowanych tu wobec Żydów.

Ponadto z uwagi na zdominowanie narracji przez wątki propagandowe w sekcji poświęconej totalitaryzmowi w państwie Lenina i Stalina (do 1939 r.) wprowadzony w niej został nowy eksponat w postaci rewolweru nagant, narzędzia zbrodni sowieckich katów mordujących z tego typu broni setki tysięcy ludzi w czasie wielkiego terroru.

Ostatnią zmianą zrealizowaną jeszcze w 2017 r. było wprowadzenie nowego filmu wieńczącego zwiedzanie wystawy głównej w miejsce dotychczasowej produkcji zaangażowanej politycznie i ideologicznie oraz marginalizującej wiele wątków mających fundamentalne znaczenie dla opowieści o kształtowaniu się i funkcjonowaniu rzeczywistości powojennego świata. Nowy film wprowadzony na wystawę to produkcja Instytutu Pamięi Narodowej *Niezwyciężeni*. W przyszłości zostanie on zastąpiony oryginalnym filmem przygotowanym przez Muzeum.

Dr Karol Nawrocki powołał zespół ds. ewaluacji wystawy stałej. Na jego przewodniczącego powołał dr. Marka Szymańskiego, kierownika Działu Naukowego. W jego skład weszli m.in.: dr Tomasz Gliniecki, wicedyrektor Muzeum ds. edukacyjnych i zbiorów, dr Marcin Westphal, kierownik Działu Zbiorów i Bartłomiej Garba, kierownik Działu Wystaw. Merytoryczny nadzór nad pracami zespołu sprawuje zastępca dyrektora MIWŚ ds. naukowych dr. hab. Grzegorz Berendt, prof. UG.

W pierwszym etapie wprowadzanych zmian przewodniczący zespołu zapowiedział uzupełnienie i wprowadzenie na ekspozycję następujących wątków:

- W sekcji poświęconej przedwojennej historii Związku Sowieckiego przywrócone zostaną właściwe proporcje pomiędzy eksponowaniem wątków propagandowych i problematyki terroru. Pojawią się nowe treści dotyczące m.in. operacji antypolskiej NKWD i innych „operacji narodowościowych”. Jednocześnie na wystawę w tym miejscu zostanie wprowadzone pojęcie ludobójstwa.

- W różnych częściach wystawy, zgodnie z eksponowaną w nich tematyką, pojawiają się osobne przedstawienia dotyczące konkretnych bohaterów: kpt. Antoniego Kasztelana, mjr Henryka Dobrzańskiego ps. „Hubal”, rtm. Witolda Pileckiego, o. Maksymiliana Kolbego, Mariana Rejewskiego
- Na wystawie bardzo wyraźnie, na pierwszym planie, zostanie podkreślony wątek Polaków ratujących Żydów w czasie II wojny światowej.
- Osobne miejsce poświęcone zostanie cichociemnym.
- W sekcji poświęconej aktywności partyzantkiej w czasie II wojny światowej podkreślone zostanie, że w wypadku Polski mamy do czynienia z działalnością tej formy zbrojnej walki z okupantem od samego początku wojny (w przeciwieństwie do partyzantki sowieckiej, francuskiej i jugosłowiańskiej) oraz wprowadzona zostanie nowa treść dotycząca liczebności szeregów zaprzysiężonych żołnierzy AK (wiosną 1944 r. partyzantka akowska to rzeczywiście około 35-40 tys. osób, ale w tym samym czasie szeregi polskiej armii podziemnej liczyły nie mniej niż 350 tys. osób).
- Bardzo ważnym elementem wprowadzanych zmian będzie również usunięcie tablicy, na której za ofiary wojny uznaje się m.in. żołnierzy niemieckich, i wprowadzenie nowej formy prezentacji wątku strat osobowych poszczególnych państw w czasie II wojny światowej. Będzie ona polegała na przedstawieniu tej problematyki w ujęciu względnym w odniesieniu do porównania strat z przedwojennym stanem populacji danego państwa.
- Osobne miejsce znajdzie również temat piętna wojny, czyli przedstawienie psychicznego okaleczenia setek tysięcy osób, które przeżyły koszmar kataklizmu wojennego. ■

KONFERENCJE NAUKOWE, SEMINARIA I PREZENTACJE KSIĄŻEK

▪ **27 maja 2017 r.** – współorganizacja prezentacji wystawy czasowej *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948* oraz wykładów towarzyszących: dr. Jacka Pawłowicza *Rotmistrz Witold Pilecki. Bohater bez skazy* i prof. Krzysztofa Szwagrzyka *W poszukiwaniu miejsc pochówku ofiar komunizmu w Polsce*;

- **26 czerwca 2017 r.** – współorganizacja spotkania autorskiego i promocji książki prof. Jana Żaryna *Polska pamięć. O historii i polityce historycznej*;
- **16 września 2017 r.** – spotkanie z Tomaszem Sommerem, autorem książki *Operacja antypolska NKWD 1937–1938. Geneza i przebieg ludobójstwa popełnionego na Polakach w Związku Sowieckim*;
- **16 września 2017 r.** – pokaz filmu *Rozstrzelać Polaków. Zamilczana historia pierwszego ludobójstwa II wojny światowej popełnionego na Polakach w Związku Sowieckim w latach 1937–1938*, reż. Mirosław Majeran;
- **22 września 2017 r.** – uroczystości z okazji 75. rocznicy powstania Narodowych Sił Zbrojnych;
- **23 września 2017 r.** – wykład Kajetana Rajskiego *Od Armii Krajowej do Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”*;
- **28 września 2017 r.** – wykład dr. Marka Lasoty (Muzeum AK w Krakowie) *Podziemne Wojsko okupowanej Polski (SZP-ZWZ-AK)* wygłoszony w ramach uroczystości 78. rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego;
- **16 października 2017 r.** – międzynarodowa konferencja naukowa *Wojna i pamięć. Pamięć kulturowa o II wojnie światowej w Polsce, Niemczech i Rosji*;
- **8 listopada 2017 r.** – otwarcie wystawy plakatów międzynarodowego konkursu *Rotmistrz Pilecki – Bohater Niezwyciężony. Raport z Auschwitz*;
- **7 grudnia 2017 r.** – prezentacja audiobooka *Witold Pilecki, Witold's Report from Auschwitz*, w tłum. K.L. Potockiej, W. Wybrańskiego i A. Bohdanowicza, z przedmową Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dr. Andrzeja Dudy;
- **18 grudnia 2017 r.** – prezentacja książki Tadeusza Płuzańskiego *Oblawa na Wyklętych. Polowanie bezpieki na Żołnierzy Niezłomnych*.

PROJEKTY BADAWCZE

(zaplanowane do realizacji w latach 2017–2020):

DZIAŁ NAUKOWY

Blok I

Przed wybuchem wojny:

- *Polska wobec ekspansji III Rzeszy przed wybuchem II wojny światowej (na tle zmian w układzie sił politycznych w Europie)*;
- *Los mniejszości polskiej w Związku Sowieckim przed 1939 r.*

Blok II

Zbrodnie i represje wobec narodu polskiego w czasie II wojny światowej:

- *Mapa niemieckiego terroru okupacyjnego na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy (katalog miejsc kaźni narodu polskiego: geografia i skala mordów, organizacja terroru i kaci)*;
- *Terror w niemieckich obozach koncentracyjnych i zagłady*;
- *Kościół katolicki i katolicy w obliczu terroru okupacyjnego*;
- *Deportacje Polaków dokonywane przez okupanta sowieckiego i niemieckiego*.

Blok III

Wpływ rzeczywistości okupacyjnej na przemiany społeczne na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy Niemieckiej:

- *Przymus germanizacyjny, czystki etniczne i eksterminacja ludności, zbrodnie przeciwko elitom, rabunkowa eksploatacja terenów okupowanych*;
- *Komuniści na przedwojennych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej*;
- *Zagłada Żydów polskich*.

Blok IV:

Polacy przeciwko okupantom i w walce na frontach II wojny światowej:

- *Konspiracja antyniemiecka i antysowiecka na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy (ludzie, struktury, walka)*;
- *Powstanie i ewakuacja armii gen. Władysława Andersa ze Związku Sowieckiego*;
- *Polski wysiłek zbrojny w czasie II wojny światowej*.

Blok V:

Długotrwałe konsekwencje społeczne, polityczne i kulturowe II wojny światowej:

- *Komunistyczne zbrodnie i represje wobec uczestników konspiracji antyniemieckiej*;
- *Powojenny wymiar sprawiedliwości wobec niemieckich zbrodniarzy wojennych*;
- *Przesiedlenia i migracje polityczne ludności po II wojnie światowej*.

PROJEKTY REALIZOWANE W INNYCH DZIAŁACH ORAZ MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939

- *Żydzi w strukturach polskich wojskowych organizacji podziemnych na terenie dystryktu warszawskiego w latach 1939–1945* – projekt realizuje Wojciech Łukaszun;
- *Ludność rodzima w województwie gdańskim na przykładzie powiatu sztumskiego 1945–1959* – projekt realizuje Bartłomiej Garba;
- *Zatoka Gdańska 1943–1945* – projekt realizuje dr Marcin Westphal;
- *Martyrologia gdyńskich policjantów w czasie drugiej wojny światowej* – projekt realizowany we współpracy z Wyższą Szkołą Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni; koordynacja – dr hab. Tomasz Chinciński;
- *Okupacja niemiecka na ziemiach wcielonych w perspektywie dokumentów i eksponatów zgromadzonych w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku* – projekt realizowany przez dr. hab. Tomasza Chincińskiego i dr. Tomasza Rabanta;
- *Polski wysiłek zbrojny w czasie II wojny światowej* – projekt realizuje dr hab. Wojciech Turek;
- *Drugi etap badań archeologicznych na Westerplatte 1 sierpnia–22 grudnia 2017 r.* – pro-

jekt realizowany przez Dział Archeologiczny Muzeum Westerplatte i Wojny 1939;

- *Konserwacja i opracowanie zabytków pozyskanych podczas pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte* – projekt realizuje Filip Kuczma;
- *Digitalizacja i opracowanie inwentarza zabytków Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, Oddziału Muzeum II Wojny Światowej* – projekt realizuje Adam Dziewanowski.

OPINIE, NOTATKI, MATERIAŁY NAUKOWE PRZYGOTOWANE NA ZLECENIE:

- *Obraz duchowieństwa Kościoła katolickiego na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej* – sporządził Wojciech Grott;
- *Obraz obozów koncentracyjnych i zagłady na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej* – sporządziła Wirginia Węglińska;

- *Problematyka szacowania liczby partyzantów Armii Krajowej* – sporządzili Marcin Kłodziński i dr Marek Szymaniak;
- *Adolf Butenandt (1903–1995): naukowiec i organizator nauki, biochemik, noblista; zaangażowany członek niemieckiej partii nazistowskiej NSDAP, prawdopodobnie współpracownik Josefa Mengele* – sporządził dr Marek Szymaniak,
- *Imienna lista obrońców Westerplatte* – sporządził dr hab. Wojciech Turek. ■

PUBLIKACJE

Muzeum II Wojny Światowej do tej pory wydało blisko 50 publikacji. W 2017 r. nakładem Muzeum wydano następujące pozycje:

■ Artur Jendrzewski, *Polsko, ile Ty mnie kosztowałaś...* Wywiadowcza działalność Stefana Ignaszaka „Nordyka”, Gdańsk 2017.

Książka jest wnikliwą prezentacją drogi życiowej Stefana Ignaszaka – oficera WP, cichociemnego, żołnierza wywiadu AK, uczestnika Powstania Warszawskiego, represjonowanego przez władze powojennej Polski.

■ Tomasz Gliniecki, *Echa pancernego rajdu. Propaganda wojenna i kreacja mitów wyzwolńczych na podstawie operacji mławsko-elbląskiej Armii Czerwonej w 1945 roku*, Gdańsk 2017.

Publikacja jest próbą wielostronnego omówienia propagandowego obrazu epizodycznych, a jednak symptomatycznych dla operacji bojowych zdarzeń, które od kilkudziesięciu lat rzutują na społeczne postrzeganie II wojny światowej w Polsce, skutkując fałszywą interpretacją elementów rozstrzygnięcia konfliktu, a także na przemiany terytorialne i ludnościowe w tej części kontynentu.

■ *Westerplatte w 7 odsłonach. Prezentacja zabytków pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte*, Gdańsk 2017.

Katalog wystawy czasowej *Westerplatte w 7 odsłonach*, w którym zaprezentowano wyniki pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte. Jest w nim zawarty krótki rys historyczny półwyspu Westerplatte, kalendarium najważniejszych obiektów Wojskowej Składnicy Tranzytowej, zdjęcia pozyskanych zabytków oraz wcześniej niepublikowane zdjęcia archiwalne, pokazujące m.in. pracę polskich więźniów cywilnych na Westerplatte po kapitulacji w 1939 r.

Wydawnictwa powstałe we współpracy z innymi instytucjami:

■ Witold Pilecki, *Witold's Report from Auschwitz*, transl. K. Linda Potocka, W. Wybrański, A. Bohdanowicz, z przedmową Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dr. Andrzeja Dudy, Wydawnictwo Apostolicum–Muzeum II Wojny Światowej, Ząbki–Gdańsk 2017.

NAGRODZONE PUBLIKACJE

Muzeum otrzymało następujące nagrody i nominacje do nagród:

Nagroda Historyczna „Polityki” w 2017 r.:

■ za debiut w dziale prac naukowych i popularnonaukowych dla publikacji: Sebastian Pawlina, *Praca w dywersji. Codziennosc żołnierzy Kedywu Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej*, Gdańsk 2016.

Nominacje w konkursie Książka Historyczna Roku 2017:

■ w kategorii najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX w.: Sebastian Pawlina, *Praca w dywersji. Codziennosc żołnierzy Kedywu Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej*, Gdańsk 2016;

■ w kategorii najlepsze wydawnictwo źródłowe poświęcone historii Polski i Polaków w XX w.: Jerzy Platajs, *Zbrodnia katyńska. Zeznania świadków przed polskimi sądami wojskowymi (1943–1946)*, Gdańsk 2016.

PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW

■ Chinciński T., Gmurczyk-Wrońska M., Jarząbek W., Libera P., Madajczyk P., Mazur G., Piątkowski S., Przegięta M., Skibiński P., *Totalitaryzm: edukacja, kultura, upamiętnienie – dyskusja [w:] II wojna światowa. Historia, która nie chce przeminąć. Dyskusje o polskim doświadczeniu w wieku XX i polityce pamięci*, koncepcja W. Kozłowski, T. Stefanek, red. L. Zaborowski, Warszawa 2017, s. 125–141;

■ Chinciński T., *Niemiecka dywersja (1938–1939) – rosyjska wojna hybrydowa (2014–2016). Podobieństwa i różnice [w:] Bezpieczeństwo państwa we współczesnej Europie. Zagrożenia i przeciwdziałanie*, red. M. Chrabkowski, C. Tatarczuk, J. Tomaszewski, W. Wosek, Gdynia 2017, s. 74–89;

■ Daniluk J., *Funkcje Sopotu w latach II wojny światowej*, „Rocznik Sopotki” 2017, t. 28, s. 117–137;

■ Garba B., *Niemcy w powiecie malborskim w 1945 r. [w:] Żuławy w 1945 roku. Źródła z niedalekiej przeszłości*, red. A. Gąsiorowski i J. Hochleitner, Sztutowo 2017, s. 97–108;

■ Gliniecki T., *Album fotografii Arkadija Szajcheta z ofensywy na Prusy Wschodnie w 1945 r. jako przykład dokumentacji wojennej i propagandowej*, „Zapiski z Pogranicza” 2017, z. 4, s. 19–43;

■ Gliniecki T., *„Czerwona gwiazda” jako filar informacji wojskowej i wojennej (1924–2016)*, [w:] *Konflikty zbrojne po 1945 r.*, t. 4, red. Ł. Nadolski, Bydgoszcz 2017, s. 11–37;

■ Gliniecki T., *Forsowanie Nogatu i ofensywa żuławska jednostek 42 Korpusu Strzeleckiego Armii Czerwonej w marcu 1945 roku*, „Zeszyty Muzeum Stutthof” 2017, z. 15, s. 87–116;

■ Gliniecki T., *Fotokorespondenci wojenni Armii Czerwonej w zdobytym Elblągu w lutym 1945 roku [w:] Żuławy w 1945 roku. Źródła z niedalekiej przeszłości*, red. A. Gąsiorowski, J. Hochleitner, Sztutowo 2017, s. 85–104;

■ Gliniecki T., *Miejsca upamiętniające żołnierzy polskich z II wojny światowej*, „Magazyn Elbląski” 2017, nr 1, s. 17–22;

■ Gliniecki T., *Ostatnie walki, negocjacje kapitulacyjne i wzięcie do niewoli jednostek niemieckich z Mierzei Wiślanej w maju 1945 roku [w:] Kapitulacje w dziejach wojen. Z dziejów wojskowości polskiej i powszechnej*, red. A. Niewiński, Lublin 2017, s. 457–470;

■ Gliniecki T., *Personalizacja bohaterstwa żołnierzy Armii Czerwonej podczas walk o Olsztyn w styczniu 1945 r. Przypadek szeregowca Piotra Diernowa*, „Echa Przeszłości”, 2017, t. 18, s. 281–299;

■ Gliniecki T., *The Entry of the Armoured Warfare of the Red Army into the Breakthrough of the German Front in the North of Masovia in January 1945*, „Zeszyty Naukowe OTN” 2017, z. 31, s. 293–309;

■ Gliniecki T., *Zdobycie Działdowa w styczniu 1945 r. w świetle dokumentacji nagrodowej żołnierzy Armii Czerwonej*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 2017, z. 2 s. 307–328;

■ Jasiński Ł., *Główna Komisja Badania Zbrodni Niemieckich/Hitlerowskich w Polsce: narzędzie rozliczeń i propagandy [w:] Rozliczanie totalitarnej przeszłości: instytucje i ulice*, red. A. Paczkowski, Warszawa 2017, s. 49–70;

■ Kowalski W., *Adam Dedio (1918–1947). Dobry syn.*, Gdańsk 2017;

■ Panto D., *Radzieccy partyzanci kazachskiej narodowości na terytorium II RP [w:] Бeлopycь i Гepмaния, Лингвистический университет в Минске, Минск 2017, s. 87–101;*

■ Szymaniak M., *Bydgoscy Niemcy strzelali do sąsiadów*, „Tygodnik Bydgoski”, 7 IX 2017, s. 6;

■ Szymaniak M., *Cafe życie z Polską w sercu. Janina Wasiołó-Smoleńska „Jachna” (1926–2010)*, „Wykłęci. Ogólnopolski Kwartalnik poświęcony Żołnierzom Wyklętym” 2017, nr 4, s. 66–67;

■ Szymaniak M., *Pomnik ofiar niemieckich mordów*, „Tygodnik Bydgoski”, 7 IX 2017, s. 18;

■ Szymaniak M., *Sens cierpienia i poświęcenia. Historia Janiny Wasiołó-Smoleńskiej*, „Tygodnik Bydgoski”, 20 VII 2017, s. 16;

■ Szymaniak M., *Sowieckie ludobójstwo na Polakach („operacja antypolska” NKWD 1937–1938)*, „Tygodnik Bydgoski”, 10 VIII 2017, s. 27;

■ Turek W., *Elektrownia w składnicy na Westerplatte*, „Dziennik Bałtycki”, 24 IV 2017, s. 14–15;

■ Turek W., *Muzeum straconych szans*, „Rzeczpospolita”, 12 VII 2017, s. 11;

■ Westphal M., *Produkcja okrętów podwodnych w stoczni Schichaua i w Danziger Werft w latach 1939–1945*, [w:] „Europa Orientalis. Studia z Dziejów Europy Wschodniej i Państw Bałtyckich” 2016, nr 7, s. 131–159;

■ Westphal M., *Stocznia Schichaua w Elblągu na przełomie 1944 i 1945 roku. Zakończenie produkcji i ewakuacja [w:] Żuławy w 1945 roku. Źródła z niedalekiej przeszłości*, red. A. Gąsiorowski, J. Hochleitner, Sztutowo 2017, s. 31–50. ■

BIBLIOTEKA

Zbiory biblioteczne Muzeum liczą 20 682 pozycje związanych z tematyką II wojny światowej i jej następstw. Są to książki, czasopisma, dokumenty audiowizualne, dokumenty elektroniczne, dokumenty kartograficzne, zbiory specjalne oraz relacje i wspomnienia. W 2017 r. biblioteka wzbogaciła się o 1270 publikacji, w tym: 862 dary i 378 zakupy oraz 30 pozycji pozyskanych w inny sposób.

Oprócz pozycji ściśle historycznych w Bibliotece Muzeum są również gromadzone publikacje z zakresu konserwacji, restauracji czy zabezpieczeń muzealiów, a także liczne materiały pomocnicze do pracy w działach Muzeum.

W Bibliotece znajdują się publikacje w przeszło 30 językach, m.in. angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim, czeskim, słowackim, rosyjskim, białoruskim, ukraińskim, kirgiskim, kazachskim, chorwackim, serbskim, rumuńskim, hiszpańskim, tureckim, łotewskim, litewskim, estońskim, fińskim, flamandzkim, norweskim, koreańskim i luksemburskim.

W 2017 r. do zadań Biblioteki należało:

- przeniesienie zbiorów do nowej siedziby;
- posegregowanie i sklasyfikowanie zasobu bibliotecznego (prawie 20 tys. jednostek inwentarzowych w tym: książki, czasopisma, dokumenty audiowizualne, dokumenty elektroniczne, mapy, zbiory specjalne, relacje i wspomnienia);
- przygotowanie Biblioteki do otwarcia dla wszystkich czytelników;
- przygotowanie i wdrożenie zabezpieczeń magnetycznych;
- kontynuacja udostępniania zbiorów pracownikom Muzeum – łącznie zrealizowano 831 wypożyczeń;
- zakupienie w ramach doposażenia: lupy, liniałów i folii powiększających dla niedowidzących czytelników, dodatkowych termohigrometrów oraz słuchawek do odsłuchiwania dokumentów audiowizualnych;
- pozyskiwanie publikacji do Biblioteki poprzez zakupy i dary oraz ich ewidencja i opracowanie;
- bieżące prace biblioteczne merytoryczne i techniczne. ■

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA

Od momentu otwarcia Muzeum do czasu opracowania oferty edukacyjnej (13 września 2017 r.) Dział Edukacji koncentrował się na prowadzeniu zajęć na wystawie dla dzieci *Podróż w czasie. Historia pewnej rodziny (1939–1945)*. W tym okresie w lekcjach muzealnych wzięło udział 1028 osób, głównie dzieci z Trójmiasta. Do zadań muzealnych edukatorów należało także zorganizowanie i koordynowa-

nie Europejskiej Nocy Muzeów w siedzibie Muzeum. W czasie Nocy Muzeów na wystawie dla dzieci zrealizowano również projekt edukacyjny upamiętniający rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego, polegający na pisaniu kartek do powstańców (w ramach projektu *BohaterON* napisano łącznie 102 kartki). Zorganizowano również prezentację książki dla najmłodszych *Powstanie Warszawskie. Pierwsze dni* Krzysztofa Miłala. Muzeum zostało też członkiem Akademii Gdańskich Lwiątek.

We wrześniu zaprezentowano ofertę edukacyjną dla szkół. Materiały wystano do placówek edukacyjnych w czterech województwach: pomorskim, zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim oraz kujawsko-pomorskim. Muzeum oferuje 12 tematów lekcji muzealnych i warsztatów. Dużym zainteresowaniem cieszą się zajęcia: *Podróż w czasie. Historia pewnej rodziny (1939–1945)*, *Sekrety Enigmy. Bezczenny wkład polskich matematyków w zwycięstwo aliantów nad III Rzeszą* oraz *Wrzesień 1939. Trudne losy cywilów*. ■

EDUKACYJNE WYDARZENIA CYKLICZNE

EUROPEJSKA NOC MUZEÓW W MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ

W 2017 r. ofertę instytucji przygotowaną na Europejską Noc Muzeów poszerzono o wydarzenia odbywające się w nowej siedzibie. Podczas wydarzenia placówkę odwiedziło ponad 2,6 tys. osób, a samą wystawę główną około 2050 osób. Dużym zainteresowaniem cieszyło się także zwiedzanie budynku ścieżką panoramiczną, z którego skorzystało 550 osób. Trasa pozwalała na poznanie sekretów architektonicznych jednego z najnowocześniejszych budynków w Polsce.

Od godz. 19:00 do 1:00, za symboliczną złotówkę, goście Muzeum mogli samodzielnie zwiedzać wystawę główną lub skorzystać z oprowadzania grupowego ścieżkami tematycznymi. Trasy pozwalały na zapoznanie się z wybranymi aspektami wystawy głównej i historią miejsca, w którym powstała siedziba Muzeum, zobaczenie sal edukacyjnych, Biblioteki i wjechanie windą panoramiczną na najwyższy poziom budynku. Ponadto w sali kinowej zaprezentowano krótkie filmy promocyjne i relacje z wydarzeń edukacyjnych przeprowadzonych przez instytucję.

Ścieżki tematyczne proponowane w trakcie Europejskiej Nocy Muzeów:

- *Życie codzienne w czasie II wojny światowej* – zwiedzający zobaczyli najciekawsze eksponaty i multimedia dotyczące życia codziennego oraz losów ludności cywilnej w czasie wojny. Przewodnik omawiał realia życia w różnych krajach, trudności aprowizacyjne oraz sposoby radzenia sobie z niedoborami.
- *Ścieżka komiksowa* – zwiedzający podążali śladem trzech eksponatów oraz postaci z wystawy głównej, które stały się bohaterami komiksów wydanych przez Muzeum (*Akcja Kopernik*, *Katyrń*, *Jachna*). Goście poznali historię Alka Dawidowskiego – związanego z podziemną działalnością Szarych Szeregów, Stefana

Wąsowskiego – ofiary zbrodni katyńskiej, oraz Janiny Wasiljów-Smołęńskiej – sanitariuszki Armii Krajowej, a po wojnie działaczki antykomunistycznego podziemia. Zainteresowani mieli również możliwość nabycia muzealnych komiksów.

- *Ścieżka panoramiczna* – goście byli oprowadzani po wystawie archeologicznej *Była sobie Wiadownia*, zapoznając się z historią dzielnicy, w której powstało Muzeum. Następnie windami panoramicznymi ulokowanymi w wieży przenosili się do Biblioteki, sal edukacyjnych oraz na najwyższy poziom budynku, gdzie mogli podziwiać nocną panoramę Starego Miasta. Zwiedzanie gmachu odbywało się bez biletów wstępu.
- *Podróż w czasie* – warsztaty na wystawie dla dzieci. Uczestnicy zwiedzali zrekonstruowaną salę lekcyjną polskiej szkoły z lat trzydziestych XX w., a następnie udawali się do zrekonstruowanego warszawskiego mieszkania, przedstawionego w trzech kolejnych stadiach wojny, gdzie poznawali okupacyjne losy polskiej rodziny i zmieniające się warunki jej życia. Wspólnie rozwiązywano też zadania przygotowane na tzw. kartach pracy.

EUROPEJSKA NOC MUZEÓW NA WESTERPLATTE

Muzeum II Wojny Światowej wraz z Oddziałem Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 zaprosiło zwiedzających na półwysep Westerplatte. Dzięki gościnności Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku goście mogli zobaczyć zabytkowy budynek Elektrowni Wojskowej Składnicy Tranzytowej (na co dzień niedostępny dla zwiedzających). Miejsce odwiedziło ponad 600 osób.

Przy budynku elektrowni można było zobaczyć rekonstruktorów Wojska Polskiego II RP, którzy prezentowali oryginalny sprzęt wojskowy i uzbrojenie z epoki. Atrakcją dla dzieci była prezentacja obsługi stuletniej armaty polowej wz. 26 oraz armaty przeciwpancernej Bofors wz. 36 – takich, jakie były wykorzystywane podczas obrony Westerplatte. Pamiątkowe dyplomy otrzymało około 100 osób.

ZAJĘCIA, PROJEKTY, WARSZTATY EDUKACYJNE

Dział Edukacji w 2017 r. przeprowadził 456 lekcji oraz warsztatów, w których udział wzięły łącznie 5303 osoby. W zajęciach uczestniczyły grupy szkolne z Trójmiasta oraz z miejscowości: Bytów, Elbląg, Gniewino, Gowino, Kiełpino, Kolbudy, Kolonia k. Sianowa, Kowale, Lębork, Łęgowo, Malbork, Olsztyn, Ostrołęka, Przdokowo, Pruszcz Gdański, Puck, Rokity, Rzeczonica k. Chojnic, Rakowiec, Sierakowice, Słupsk, Somonino, Straszyn, Sztum, Szemud, Tczew, Warszawa, Wejherowo (łącznie 158 grup z 55 miejscowości). W pozostałych zajęciach uczestniczyli studenci z Uniwersytetu Gdańskiego i uczniowie z różnego typu placówek edukacyjnych: przedszkola, 85 szkół podstawowych i gimnazjów oraz 16 szkół średnich. ■

OFERTA EDUKACYJNA MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ

Institucja realizuje misję edukacyjną, prowadząc różnorodne zajęcia przygotowane z myślą o różnych grupach odbiorców, także o osobach z niepełnosprawnościami. Placówka prowadzi warsztaty w nowoczesnych salach edukacyjnych i na wystawach: głównej, dla dzieci oraz wystawach czasowych, a także w sali kinowej. W czasie zajęć uczestnicy mogą zdobyć wiedzę na podstawie informacji pochodzących z różnych źródeł: ekspozycji muzealnych, wspomnień, opracowań naukowych, literatury pięknej czy sztuk wizualnych. Przede wszystkim jednak mają okazję do refleksji i przemyśleń ważnych dla nich samych, dla wspólnot i miejsc, w których żyją oni i będą żyć ich potomkowie.

W RAMACH OFERTY EDUKACYJNEJ PROPONOWANE SĄ NASTĘPUJĄCE TEMATY LEKCJI MUZEALNYCH:

▲ **Podróż w czasie – historia pewnej rodziny (1939–1945)** – lekcja odbywa się w rekonstrukcji salonu warszawskiego mieszkania w trzech różnych okresach: kilka dni po wybuchu II wojny światowej, w czasie

okupacji niemieckiej oraz tuż po jej zakończeniu. Trudne zagadnienia wojenne uczniowie poznają poprzez znane im problemy życia codziennego na przykładzie losów rodziny Jankowskich. Konwencja ta ułatwia uczniom identyfikację z losami i doświadczeniami bohaterów wystawy, a przez to umożliwia łatwiejsze poznanie i zrozumienie historii. Projekt jest skierowany do klas I–VI szkoły podstawowej oraz przedszkoli. Zajęcia są prowadzone osobno dla klas I–III i IV–VI.

▲ **Mały archeolog** – lekcje odbywają się w sali wystaw czasowych w oparciu o materiały na temat wystawy *Westerplatte w 7 odsłonach*. W ramach zajęć dzieci zapoznają się z podstawami pracy archeologów, m.in. odwiedzając stanowisko archeologiczne dla młodych adeptów poszukiwań. Pod opieką edukatorów z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, Oddziału Muzeum II Wojny Światowej i z pomocą narzędzi używanych przez archeologów uczestnicy poszukują przedmiotów związanych z historią obrony Westerplatte oraz dowiadują się, jak wyglądają i pachną prawdziwe zabytki. Zajęcia są kierowane do klas I–III szkoły podstawowej oraz przedszkoli.

” **TRUDNE ZAGADNIENIA WOJENNE UCZNIOWIE POZNAJĄ POPRZEC ZNANE IM PROBLEMY ŻYCIA CODZIENNEGO NA PRZYKŁADZIE LOSÓW RODZINY JANKOWSKICH.**

▲ **Stara skrzynia. Co skrywa muzeum?** – celem zajęć jest zapoznanie uczniów z muzeum jako miejscem, którego głównym zadaniem jest gromadzenie, zabezpieczanie i prezentowanie materialnych śladów historii. Zajęcia odbywają się w sali edukacyjnej, gdzie dzieci mają okazję zobaczyć i dotknąć prawdziwych „skarbów muzeum”, czyli eksponatów. Uczestnicy odwiedzają także fragment wystawy głównej – część, gdzie znajdują się przedmioty związane z życiem codziennym. Zadaniem uczniów jest m.in. dostrzeżenie i opisanie różnic między historycznymi obiektami a ich współczesnymi odpowiednikami oraz zaprojektowanie własnej, wyimaginowanej kolekcji muzealnej. Zajęcia są kierowane do klas I–IV szkoły podstawowej oraz przedszkoli.

skiej codzienności, tak różnej od potocznego wyobrażenia o służbie w wojsku. Większość dzieci w wieku szkolnym kojarzy postać żołnierza z walką na froncie. Program zajęć zwraca uwagę, że walka z wrogiem miała miejsce incydentalnie. Czas służby wypełniali w większości mozolne, codzienne zajęcia takie jak: przygotowywanie posiłków, dbanie o oporządzenie, czyszczenie sprzętu i utrzymywanie higieny. Wszystkie te czynności odbywały się zazwyczaj w trudnych, frontowych warunkach. Lekcja porusza również problematykę życia w niewoli, w której jeńcy spędzali wiele długich lat, często w bardzo trudnych warunkach, a także przedstawia obciążenia psychiczne, jakim poddawany był żołnierz w trakcie frontowej służby. Zajęcia są kierowane do klas VI–VIII szkoły podstawowej oraz II–III gimnazjum.

▲ **Z gruzu i popiołu. Odbudowa miast zniszczonych przez działania wojenne** – idea spotkania edukacyjnego jest zapoznanie uczestników z problematyką planowego niszczenia miast w czasie II wojny światowej, a następnie ich odbudowy i przywracania normalnej codzienności. Prezentowane są różne metody zniszczenia stosowane przez strony walczące: planowe wyburzenia, naloty dywanowe, oblężenie, walki miejskie. Szczególnie dużo uwagi poświęca się Gdańskowi, obróconemu w gruzy w marcu i kwietniu 1945 r. Rozważane są różne, niekiedy przeciwstawne, koncepcje powojennej odbudowy miasta: odbudowa odtwarzająca zniszczone centrum miasta, zabudowa na gruzach centrum zupełnie nowego (modernizm, socrealizm), pozostawienie gruzów jako żywego pomnika wojny. Zajęcia pobudzają do przemyśleń i dyskusji w trakcie debaty. Lekcje są kierowane do klas VI–VIII szkoły podstawowej oraz II–III gimnazjum.

▲ **Żołnierska dola. Życie codzienne żołnierzy na frontach II wojny światowej** – myślą przewodnią lekcji jest przekazanie wiedzy o żołnier-

▲ **Wrzesień 1939. Trudne losy cywilów** – lekcja odbywa się w kilku salach wystawy głównej dotyczących ataku na Polskę w 1939 r., polityki Niemców i Sowieców zarówno w trakcie kampanii, jak również tuż po jej zakończeniu oraz postaw Polaków wobec agresorów i okupantów. Trudne zagadnienia wojenne uczniowie poznają na przykładzie losów konkretnych osób. Taka konwencja ułatwia identyfikację z losami i doświadczeniami bohaterów wystawy, a przez to poznanie i zrozumienie historii. Obserwując i analizując wystawę pod kierunkiem edukatora, dzieci zdobywają niezbędną wiedzę i mają okazję do refleksji. Zajęcia są kierowane do klas VII–VIII szkoły podstawowej oraz II–III gimnazjum.

jako pierwsi na świecie złamali szyfr niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma. Miało to decydujące znaczenie dla losów wojny. Przekazanie Brytyjczykom metod opracowanych przez Polaków umożliwiło Wielkiej Brytanii przetrwanie pierwszego, krytycznego etapu wojny w latach 1939–1943. W trakcie zajęć uczestnicy poznają losy Mariana Rejewskiego, Henryka Zygalskiego i Jerzego Różyckiego, czyli autorów tego sukcesu, oraz przechodzą krótki kurs kryptografii, poznają także zasadę działania niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma. Zajęcia są realizowane z wykorzystaniem makiet-wirników i repliki Enigmy. Projekt edukacyjny *Sekrety Enigmy* został uhonorowany wyróżnieniem w konkursie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Sybilla” 2015. Zajęcia są kierowane do klas VII–VIII szkoły podstawowej oraz II–III gimnazjum.

▲ **Nazizm. Korzenie zła** – celem lekcji jest przekazanie wiedzy na temat ideologii nazistowskich Niemiec i rodzenia się zbrodniczej wizji eksterminacji różnych grup społecznych (Żydzi, osoby niepełnosprawne). Uczestnicy poznają logiczny, uporządkowany ciąg przyczynowo-skutkowy wydarzeń prowadzących do niemieckich zbrodni popełnionych w czasie II wojny światowej. Wprowadzony i wyjaśniony zostaje termin „ludobójstwo”. Zorganizowana w ten sposób wizyta, na fragmencie wystawy głównej, ułatwia uczestnikom zrozumienie, że zło, które dokonywało się w obozach koncentracyjnych i obozach śmierci, było końcowym efektem długotrwałego procesu społecznego. Zajęcia są kierowane do klas I–IV szkoły średniej, a także do studentów i innych zorganizowanych grup dorosłych.

▲ **Sekrety Enigmy. Bezcenny wkład polskich matematyków w zwycięstwo aliantów nad III Rzeszą** – program zajęć opiera się na przekazaniu wiedzy o sukcesie zespołu polskich matematyków, którzy

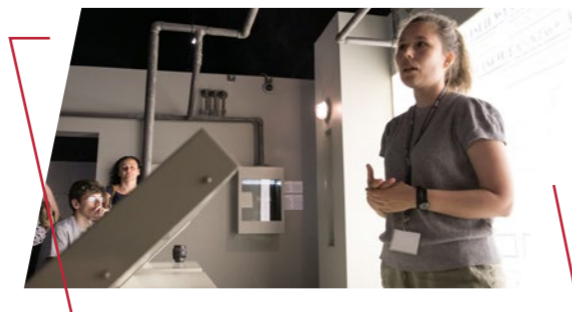

▲ „...stanać w obronie zmarłych”. *Literatura wobec Zagłady* – koncepcja zajęć obejmuje zapoznanie uczniów z rzeczywistością żydowskiego getta i obozu koncentracyjnego oraz z różnorodnością postaw ludzkich wobec tragedii Holokaustu, które znalazły później odbicie w literackich obrazach Tadeusza Borowskiego, Zofii Nałkowskiej i Hanny Krall. Zajęcia odbywają się w częściach wystawy poświęconej terrorowi i Zagładzie. Omówienie wspomnianych zagadnień z możliwością oglądania eksponatów wzmacnia literacki przekaz i pozwala lepiej zrozumieć problematykę poruszaną przez wspomnianych autorów. Zajęcia są kierowane do klas I–IV szkoły średniej.

▲ *Wotyń. Postawy ludzkie i nieludzkie* – zajęcia poświęcone są dramatycznym wydarzeniom na Wołyniu z lat 1943–1944 r., kiedy to ukraińscy nacjonaliści, wspomagani przez lokalną ludność,

wymordowali około 60 tys. Polaków. W trakcie lekcji jest narysowany obraz tragedii, a jednocześnie zostają wskazane humanitarne postawy prezentowane przez niektórych Ukraińców w czasie rzezi, dokonywanej przez ich pobratymców na Polakach. Wprowadzone zostaje pojęcie „sprawiedliwego” oraz problematyka postaw wobec otaczającego zła wraz z omówieniem umiejętności identyfikacji interesu narodowego. W trakcie zajęć wykorzystana jest metoda badania opinii za pomocą ankiety. Zajęcia są kierowane do klas I–IV szkoły średniej oraz studentów.

▲ *Historia na planszy: tworzenie historycznych gier planszowych* – motywem przewodnim lekcji jest zapoznanie uczestników z różnorodnymi działaniami ruchu oporu, realizowanymi w okupowanych przez Niemców krajach Europy. W trakcie wizyty na wystawie uczestnicy, podzieleni na grupy, poznają formy oporu, zagłębiają się w historię formacji partyzanckich różnych krajów czy operacji specjalnych, wreszcie zapoznają się z fenomenem Polskiego Państwa Podziemnego. Następnie, już w sali edukacyjnej, poznają podstawowe zasady tworzenia nowoczesnych gier planszowych, co – w połączeniu z wiedzą zdobytą na wystawie – umożliwia im zaprojektowanie prostej gry historycznej. Warsztaty pobudzają kreatywność, uczą pracy w grupie, ułatwiają przyswojenie i zrozumienie prezentowanych treści historycznych. Zajęcia są kierowane do studentów oraz innych zorganizowanych grup dorosłych. ■

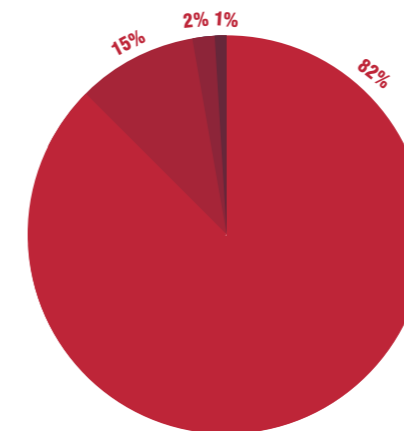
DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA W LICZBACH

OKRES 13.09–30.12.2017	WRZESIEŃ	PAŹDZIERNIK	LISTOPAD	GRUDZIEŃ	SUMA
LICZBA LEKCJI	13	36	57	34	140
LICZBA UCZESTNIKÓW	173	888	1275	680	3016
LICZBA WARSZTATÓW	0	12	19	17	48
LICZBA UCZESTNIKÓW	0	337	442	346	1125
INNE ZAJĘCIA	3	1	9	12	23
LICZBA UCZESTNIKÓW	100	6	15	13	134
SUMA ZAJĘĆ	16	49	85	63	213
SUMA UCZESTNIKÓW ZAJĘĆ	273	1231	1714	1039	4275

UCZESTNICY ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH (LICZBA WIZYT Z DANEGO MIASTA / SZKÓŁ)

TRÓJMIASTO	SPOZA TRÓJMIASTA
Gdańsk, Gdynia, Sopot	Bytów, Elbląg (3), Gniewino (2), Gowino, Kiełpino, Kolbudy (4), Kolonia k. Sianowa, Kowale (5), Łębork (8), Łęgowo (2), Malbork, Olsztyn, Ostrołęka, Przdokowo, Pruszcz Gdański, Puck, Rokity, Rzeczynica k. Chojnic, Rakowiec, Sierakowice, Słupsk, Somonino (3), Straszyn, Sztum, Szemud (2), Tczew (2), Warszawa, Wejherowo (5)
Razem 158 placówek	Razem 55 placówek

Rodzaje placówek uczestniczących w zajęciach edukacyjnych w 2017 r. ▶

- ◀◀
- szkoły podstawowe i gimnazja
- szkoły średnie
- uniwersytet
- przedszkola

- Dane odnoszą się do:
- 86 szkół podstawowych i gimnazjów;
  - 16 szkół średnich;
  - 2 grup studenckich z Uniwersytetu Gdańskiego;
  - 1 grupy przedszkolnej.

OFERTA EDUKACYJNA MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939

Oprowadzanie po terenie Pomnika Historii „Pole Bitwy na Westerplatte” przez pracowników Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, Oddziału Muzeum – celem zajęć jest przybliżenie historii półwyspu i zapoznanie uczestników z obiektami byłej Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte. Zajęcia kierowane są do różnych grup wiekowych. Na uczestników czekają różnorodne ścieżki zwiedzania, dostosowane do wieku i potrzeb odbiorców, opracowane w celu połączenia nauki z rekreacją. Po terenie Westerplatte oprowadzano grupy zorganizowane od kwietnia do września 2017 r., w miesiącach zimowych natomiast zwiedzano wystawę czasową *Westerplatte w 7 odsłonach*. Poniższa tabela przedstawia statystykę zajęć:

MIESIĄC	LICZBA OSÓB	MIEJSCE ZWIEDZANIA
KWIECIEŃ	Dwie grupy po 42 os. + grupa Batalionu Dowodzenia Wojsk Lądowych 30 os.	Westerplatte
MAJ	Grupa 54 os. + lekcja w SP 23 dla 35 os.	Westerplatte
CZEWIEC	Trzy grupy po 18, 42 i 43 os. + grupa z Jednostki 5644 30 os. i grupa z VII Brygady Obrony Wybrzeża 24 os.	Westerplatte
LIPIEC	Grupy po 76 i 28 os.	Westerplatte
WRZESIEŃ	Rodzina Westerplatczyków 43 os. I LO w Pruszczu Gdańskim 22 os. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Nowym Dworze Gdańskim 9 os. Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej 40 os. I LO we Wrocławiu 49 os. ZSO w Nowem 48 os. VI kl. w Przdokowie 50 os.	Westerplatte
PAŹDZIERNIK	SP w Barłominie 50 os. LO z Wrocławia 34 os. VII kl. SP 21 z Elbląga 29 os. CSW Łażnia 17 os. I LO we Wrocławiu 60 os. SP w Suchym Dębnie 40 os. Gimnazjum 33 w Gdańsku 38 os. VII kl. SP ze Sztumu 30 os.	Wystawa czasowa i strefa edukacyjna Westerplatte
LISTOPAD	SP z Glinca 76 os. SP 49 z Gdańska 12 os.	Wystawa czasowa i strefa edukacyjna
GRUDZIEŃ	Przedszkole 35 z Gdańska 29 os. III kl. SP 56 z Gdańska	Wystawa czasowa i strefa edukacyjna

INTEGRACYJNE WARSZTATY EDUKACYJNE

Dział Edukacyjny Muzeum wychodzi naprzeciw zainteresowaniom historią różnych grup. Ułatwia zwiedzanie wystawy głównej osobom o szczególnych potrzebach i stara się przyczynić do ich integracji w społeczeństwie. Wykorzystuje treści wystawy oraz przestrzeń muzealną do rozmów o bolesnej przeszłości i spornych kwestiach, a także stara się tworzyć okazje do spotkań i integracji młodych ludzi z różnych krajów. Wyrazem tego są m.in. integracyjne warsztaty edukacyjne, które w roku 2017 przedstawiały się następująco:

▪ **Wrzesień:** wizyta 60-osobowej grupy dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Wśród nich było 10 osób poruszających się na wózkach, 5 słabo poruszających się o kulach. Były również osoby z niepełnosprawnościami intelektualnymi. Nasi goście zostali podzieleni na trzy zespoły i w 16–17-osobowych grupach zwiedzili wybrane, najważniejsze pod względem merytorycznym i scenograficznym, fragmenty wystawy głównej.

▪ **Październik:** wizyta 55-osobowej grupy młodzieży biorącej udział w projekcie MULTI. Uczniowie z Niemiec, Polski oraz Ukrainy zostali oprowadzeni po fragmentach wystawy głównej opowiadających o skutkach nazistowskiej polityki rasowej oraz sowieckiej inżynierii społecznej – prześladowaniach, przymusowych przesiedleniach czy masowych mordach na tle narodowościowym i etnicznym. Drugą część

” **DZIAŁ EDUKACYJNY
MUZEUM WYCHODZI
NAPRZECIW
ZAINTERESOWANIOM
HISTORIĄ RÓŻNYCH GRUP.**

wizyty stanowiły warsztaty na temat stereotypów i uprzedzeń. Młodzież dyskutowała o stereotypach w ich własnych krajach oraz próbowała wczuć się w sytuację ofiar i sprawców dyskryminacji. Projekt MULTI to międzynarodowy projekt, którego głównym organizatorem jest miasto Oberhausen w Niemczech. Podczas pobytu w Niemczech młodzież odwiedziła także obóz koncentracyjny w Bergen-Belsen.

▪ **Grudzień:** wizyta grupy uczniów w ramach IX Warsztatów Akademickich *Cogito ergo sum. Ukraina bliska i daleka*. W związku z wydarzeniem edukatorzy z Muzeum przygotowali i przeprowadzili warsztaty *Wołyń. Postawy ludzkie i nieludzkie* dla 120 polskich uczniów ze szkół średnich z województwa pomorskiego oraz grupy młodzieży pochodzenia ukraińskiego z województwa warmińsko-mazurskiego. Oprowadzili również młodzież po fragmentach wystawy głównej związanej z tematyką warsztatów. ■

**WYDARZENIA
KULTURALNE**

WYDARZENIA KULTURALNE

Organizacją przedsięwzięć z dziedziny kultury zajmuje się utworzony w 2017 r. Dział Wydarzeń Kulturalnych. Praca działu obejmuje organizację koncertów, spektakli, wystaw, wieczorów autorskich i wydarzeń specjalnych. Dział współpracuje z instytucjami kultury, organizacjami kulturalnymi i bezpośrednio z artystami, tworząc przedsięwzięcia nawiązujące do kultury polskiej w latach poprzedzających II wojnę światową i upamiętniające ważne daty związane z okresem wojennym. Do zadań działu należy również sprawowanie pieczy nad muzealnym wolontariatem, który aktywnie włącza się w działania podejmowane przez Muzeum II Wojny Światowej.

W 2017 r. zorganizowano następujące wydarzenia:

KONCERTY:

■ Koncert *Hope* – 8 września 2017 r. w ramach obchodów 78. rocznicy wybuchu II wojny światowej w wykonaniu Nahorny Trio w składzie Włodzimierz Nahorny, Mariusz Bogdanowicz i Piotr Biskupski. Na repertuar złożyły się utwory z płyty *Hope*, wydanej w 2014 r. W wydarzeniu wzięło udział około 300 widzów.

■ Koncert Lecha Makowieckiego i zespołu Zayazd – 15 września 2017 r., upamiętniający 78. rocznicę agresji ZSRS na Polskę. Lech Makowiecki to twórca od lat realizujący swoją wizję edukacji patriotyczno-historycznej młodego pokolenia. Ostatnie płyty artysty zawierają nowoczesne ballady nawiązujące do historii Polski. Widowisko odbyło się w ramach cyklu wydarzeń upamiętniających polskie ofiary sowieckiego ludobójstwa z lat 1937–1940. W wydarzeniu wzięło udział około 200 widzów.

■ Widowisko muzyczne *Bal u Pana Boga* – 11 listopada 2017 r., w 99. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości i w 60. rocznicę urodzin Jacka Kaczmarskiego. Widowisko z piosenkami Jacka Kaczmarskiego i Przemysława Gintrow-

skiego w reżyserii Olgi Czyżykiewicz. Wśród artystów znaleźli się: Piotr Cugowski, Sebastian Karpiel-Butecka, Marika, Dariusz Malejonek, Dorota Kopka-Broniarz (Mike Skowron), Damian Ukeje, Monika Urlik. Wydarzenie było współorganizowane przez Muzeum, Fundację „Róbmy swoje dla kultury” oraz TVP. W koncertach uczestniczyło około 600 widzów. Widowisko zostało zarejestrowane oraz było retransmitowane na antenie TVP2 i TVP Kultura.

skiego w reżyserii Olgi Czyżykiewicz. Wśród artystów znaleźli się: Piotr Cugowski, Sebastian Karpiel-Butecka, Marika, Dariusz Malejonek, Dorota Kopka-Broniarz (Mike Skowron), Damian Ukeje, Monika Urlik. Wydarzenie było współorganizowane przez Muzeum, Fundację „Róbmy swoje dla kultury” oraz TVP. W koncertach uczestniczyło około 600 widzów. Widowisko zostało zarejestrowane oraz było retransmitowane na antenie TVP2 i TVP Kultura.

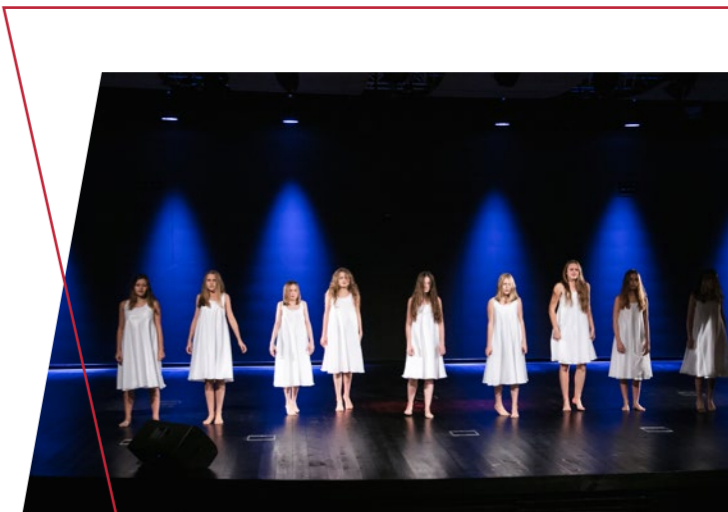
■ Finał Konkursu Muzycznego *Bardowie wolności* 29 – listopada 2017 r. wraz z recitalem Mirosława Czyżykiewicza oraz Witolda Ciśła. Przedmiotem konkurencji była interpretacja piosenki autorstwa Jacka Kaczmarskiego oraz piosenki innego artysty-barda poruszającego kwestie wolności na płaszczyźnie politycznej, ideologicznej lub osobistej. Wydarzenie współorganizowane przez Fundację „Róbmy swoje dla kultury” oraz Muzeum II Wojny Światowej. W wydarzeniu uczestniczyło około 100 widzów.

WIECZORY ARTYSTYCZNE:

■ *Ad memoriam* – 11 sierpnia 2017 r. poświęcony 80. rocznicy „operacji polskiej” NKWD 1937–1938; program wydarzenia obejmował prelekcję Piotra Szubarczyka z Biura Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku *To nie była „okrutna pomyłka...”*, projekcję fragmentów filmu Aliny Czerniakowskiej *Musieli zwyciężyć* oraz relacje świadków tragedii w interpretacji Krzysztofa Bartoszewicza.

■ *Więzień nr 918* – 26 października 2017 r. wydarzenie poświęcone osobie Kazimierza Piechowskiego, bohatera jednej z najbardziej brawurowych ucieczek z KL Auschwitz, żołnierza AK, więźnia okresu stalinowskiego. Historia Piechowskiego została opowiedziana za pomocą różnych środków wyrazu: fragmentów filmu, wycinków wspomnień w aktorskiej interpretacji, piosenek oraz tańca. W wydarzeniu wzięło udział około 300 widzów.

■ *...czysnysięjeszczenamwyśnią?* – 16 listopada 2017 r. dedykowany Grażynie Chrostowskiej, poetce, harcerce, działaczce organizacji podziemnej, więźniarce obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, gdzie w 1942 r. została zamordowana. W programie znalazły się: projekcja filmu *Za kratą są zielone drzewa* Magdaleny i Rafała Kołodziejczyków, artystyczna interpretacja wierszy Grażyny Chrostowskiej *Pamiętam, były gwiazdy na niebie*, prelekcja *Dalekie są wczorajsze sny* Barbary Oratowskiej, kierownik Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem”, Oddziału Muzeum Lubelskiego w Lublinie. W wydarzeniu wzięło udział około 100 widzów.

WYDARZENIA SPECJALNE:

- Publiczne czytanie *Kamieni na szaniec* 27 września 2017 r., w 78. rocznicę utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego. W wydarzeniu wzięły udział osoby znane ze świata kultury i sportu, m.in. Jerzy Zelnik i Jakub Wawrzyniak.
- Wystawa czasowa z okazji Dnia Zadusznego, poświęcona żołnierzom walczącym o niepodległą Polskę pod okupacją niemiecką i sowiecką. Ekspozycja złożona z 12 fotografii formatu 196 cm x 100 cm, poddanych retuszowi i koloryzacji, prezentowanych od 31 października do 6 listopada 2017 r., przedstawiających wizerunki żołnierzy, m.in. rtm. Witolda Pileckiego ps. „Witold”, gen. Augusta Emila Fieldorfa ps. „Nil”,

mjr. Henryka Dobrzańskiego ps. „Hubal”, gen. Leopolda Okulickiego ps. „Niedźwiadek” i gen. Stefana Roweckiego ps. „Grot”.

- Pokaz specjalny filmu dokumentalnego *Józef Zator Przytockki, pseudonim „Czeremosz”*, 20 listopada 2017 r., współorganizowany z TVP3 Gdańsk. Projekcja zakończyła się dyskusją na temat bohatera filmu, ks. ppłk dr. Józefa Zatora Przytockkiego, kawalera Virtuti Militari, Krzyża Walecznych, Złotego Krzyża Zasługi z Mieczami, wybitnego duchownego, kapelana i żołnierza Armii Krajowej, więźnia politycznego czasów stalinowskich. W wydarzeniu wzięło udział około 350 widzów. ■

WOLONTARIAT

W 2017 r. stworzono w Muzeum stanowisko koordynatora ds. wolontariatu, który jest odpowiedzialny za rekrutację osób zainteresowanych krótko- i długoterminową współpracą z instytucją. Wsparcie wolontariuszy jest szczególnie potrzebne podczas organizacji dużych wydarzeń cyklicznych, takich jak: Europejska Noc Muzeów, rocznica powstania w getcie warszawskim, rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego, rocznica wybuchu II wojny światowej i Narodowy Dzień Niepodległości.

Instytucja oferuje wolontariuszom współpracę z jedną z najnowszych placówek muzealnych w Polsce, uczestnictwo w ciekawych wydarzeniach, pracę w młodym i twórczym zespole, możliwość zdobycia doświadczenia w instytucji publicznej, uzyskania zaświadczenia o odbytym wolontariacie, ubezpieczenia NNW oraz szkolenia.

Osoby zainteresowane wolontariatem mogą współpracować w ramach zadań:

- Kina Muzeum – przy organizacji i biletowaniu pokazów;
- Działu Wydarzeń Kulturalnych – przy organizacji i przygotowaniu oprawy artystycznej wydarzeń specjalnych, koncertów i wieczorów artystycznych;
- Działu Promocji – przy zadaniach bieżących związanych z archiwizacją, kolportażem materiałów informacyjno-promocyjnych oraz pomocą w obsłudze mediów społecznościowych;
- Działu Naukowego i Dokumentacji Filmowej – przy opracowaniu notacji ze świadkami historii;
- Biblioteki – przy archiwizacji oraz aktualizacji baz;
- Rzecznika Prasowego – jako wsparcie fotograficzne i graficzne. ■

DOKUMENTACJA FILMOWA

DOKUMENTACJA FILMOWA

Z początkiem października 2017 r. przystąpiono do tworzenia Działu Dokumentacji Filmowej. Proces tworzenia kadry i kompletowania sprzętu technicznego zakończono w grudniu 2017 r. Równocześnie były prowadzone systematyczne prace nad właściwym opisem i archiwizacją posiadanego zbioru dokumentalnego. Mimo krótkiego okresu działalności zespół zrealizował kilka małych form filmowych na potrzeby promocji Muzeum, wśród nich znajdują się m.in. dwa krótkometrażowe filmy dokumentalne *Święta Bożego Narodzenia w obozie koncentracyjnym* i *Straty kultury polskiej w czasie II wojny światowej*. W materiałach dokumentalnych tło historyczne tworzą notacje filmowe ze świadkami historii oraz archiwalne filmy i zdjęcia.

Istotną częścią pracy działu jest tworzenie relacji z najważniejszych wydarzeń organizowanych przez Muzeum. Można

do nich zaliczyć materiał z Narodowego Święta Niepodległości oraz film z wydarzenia rocznicowego *Westerplatte – polskie Pearl Harbor*. W wideorelacjach z wydarzeń występują zaproszeni goście, uczestnicy spotkań i pracownicy Muzeum II Wojny Światowej.

CYKL AUDYCJI RADIOWYCH **OBRAZY WOJNY – ZE ZBIORÓW MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU**

Dział koordynował współpracę z Radiem Gdańsk, w ramach której powstał cotygodniowy cykl audycji *Obrazy wojny*. W rozpoczętym w lipcu 2017 r. i planowanym do lutego 2018 r. cyklu znalazło się łącznie ponad 30 audycji radiowych, w których wykorzystywano również posiadane w zbiorach działu notacje filmowe ze świadkami historii i nawiązano do eksponatów z wystawy głównej i innych nieprezentowanych, a będących w zbiorach Muzeum. Wśród poruszonych tematów znalazły się m.in. agresja na Polskę w dniach 1 i 17 września 1939 r., „krwawa niedziela” w Bydgoszczy, internowanie polskich żołnierzy w 1939 r., sowietyzacja ziem polskich w latach 1939–1941, niemieckie wysiedlenia Polaków w 1939 r., deportacje sowieckie Polaków w 1940 r., martyrologia gdyńskich policjantów w latach 1939–1945, germanizacja dzieci polskich i losy Polaków wcielonych do Wehrmachtu. Nie zapomniano o takich wydarzeniach

jak odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 r., „operacja polska” NKWD 1937–1938, zbrodnia wołyńska, operacja „Ostra Brama”, Powstanie Warszawskie i marsz śmierci KL Stutthof. W odrębnych audycjach przypomniano takie postacie jak Józef Piłsudski, Kazimierz Sosnkowski, Antoni Kasztelan, Franciszek Witaszek i Witold Pilecki. Trzy z audycji poświęcono zagadnieniom tragicznych losów Żydów, w tym likwidacji gett na terenach Kresów Wschodnich II RP. Kilka innych audycji dotyczyło historii i współczesności Westerplatte. Obok tematów trudnych przedstawiono również zagadnienia lżejsze, a wśród nich historię kuchni i mody w czasie wojny oraz życia codziennego żołnierzy i marynarzy. Szczególne były audycje o obchodzeniu Świąt Bożego Narodzenia i wytwarzaniu przedmiotów sztuki użytkowej w obozach koncentracyjnych. We wszystkich programach rozmówcami merytorycznymi byli pracownicy działów: naukowego, wydawniczego, dokumentacji filmowej, zbiorów i edukacji oraz przedstawiciele dyrekcji placówki. W opracowaniu poszczególnych tematów posilkowano się również kadrą naukową spoza Muzeum, w wybranych audycjach wystąpili m.in. dr hab. Piotr Niwiński, dr hab. Piotr Semków, dr Jarosław Tuliszka i dr Wojciech Wosek.

Udział pracowników Muzeum w przygotowaniu i realizacji audycji radiowych *Obrazy wojny* (wykaz w ujęciu chronologicznym realizacji audycji):

- Waldemar Kowalski, *Operacja „Ostra Brama”*;
- dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG, Waldemar Kowalski, *Józef Piłsudski i Kazimierz Sosnkowski – więźniowie specjalni gdańskiego więzienia*;
- dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG, Waldemar Kowalski, *zbrodnia wołyńska*;
- dr Tomasz Gliniecki, dr Marcin Westphal, Waldemar Kowalski, *Powstanie Warszawskie* (dwie audycje);
- dr Marek Szymaniak, dr Marcin Westphal, Waldemar Kowalski, *„Operacja antypolska” NKWD (1937–1938)*;
- Jan Daniluk, Wojciech Łukaszun, Waldemar Kowalski, *Represje wobec Polaków i Żydów w Wolnym Mieście Gdańsku*;

- Jan Daniluk, Wojciech Łukaszun, Waldemar Kowalski, *Represje wobec Polonii w Gdańsku we wrześniu 1939 r.*;
- Mariusz Wójtowicz-Podhorski, Filip Kuczma, *Westerplatte – badania archeologiczne*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, Waldemar Kowalski, *„Krwawa niedziela” w Bydgoszczy*;
- Dmitriy Panto, Wojciech Łukaszun, Waldemar Kowalski, *17 września 1939 r. – agresja sowiecka na Polskę*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, Waldemar Kowalski, *Germanizacja dzieci polskich przez III Rzeszę*;
- Wiktoria Biezuńska, Magdalena Jaszczka, Monika Sołoduskiewicz, Waldemar Kowalski, *Wojna od kuchni*;
- Wiktoria Biezuńska, Magdalena Jaszczka, Monika Sołoduskiewicz, Waldemar Kowalski, *Moda wojenna*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, Waldemar Kowalski, *Wysiedlenia Polaków z Gdyni i Pomorza*;
- Dmitriy Panto, Wojciech Łukaszun, Waldemar Kowalski, *Losy żołnierzy września 1939 r. internowanych na Litwie*;
- dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG, Waldemar Kowalski, *Partyzanci sowieccy wobec Żydów i partyzantki polskiej na Kresach Wschodnich II RP*;
- dr Marcin Westphal, Wojciech Łukaszun, *Walka, służba i życie codzienne polskich marynarzy Marynarki Wojennej i Marynarki Handlowej*;
- dr Karol Nawrocki, dr Marek Szymaniak, Wojciech Łukaszun, *11 listopada – niepodległa i niepokonana*;
- Dmitriy Panto, Wojciech Łukaszun, Marcin Westphal, *Życie codzienne żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, Magdalena Jaszczka, *Losy Polaków w Wehrmachcie*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, dr Marek Szymaniak, *Rotmistrz Witold Pilecki*;
- Dmitriy Panto, Wojciech Łukaszun, Waldemar Kowalski, *Sowietyzacja ziem polskich w latach 1939–1941*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, Waldemar Kowalski, *Kpt. Antoni Kasztelan*;
- Bartłomiej Garba, Wirginia Węglińska, Waldemar Kowalski, *Boże Narodzenie i sztuka w obozach koncentracyjnych (dwie audycje)*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, dr Tomasz Rabant, Waldemar Kowalski, *Dr Franciszek Witaszek*;
- dr hab. Tomasz Chinciński, Waldemar Kowalski, *Martyrologia gdyńskich policjantów 1939–1945*;
- Mariusz Wójtowicz-Podhorski, Filip Kuczma, *Westerplatte 31.08.–07.09.1939*;
- dr Tomasz Gliniecki, Wirginia Węglińska, Waldemar Kowalski, *Marsz śmierci więźniów KL Stutthof*;
- dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG, dr Marcin Westphal, Waldemar Kowalski, *Likwidacja gett kresowych i bunty w nich w 1942 r.*;
- dr hab. Grzegorz Berendt, prof. UG, Dmitriy Panto, Waldemar Kowalski, Wojciech Łukaszun, *Sowieckie deportacje Polaków w dniu 10 lutego 1940 r.* ■

KINO MUZEUM

Dział Dokumentacji Filmowej sprawuje pieczę nad Kinem Muzeum otwartym w listopadzie 2017 r. Regularne seanse filmowe odbywają we wtorki, piątki i soboty, a także w wybrane niedziele. W repertuarze znajdują się filmy charakterystyczne dla kin lokalnych i studyjnych, ale zgodnie z misją Muzeum nie braknie w nim również filmów o tematyce wojennej. Emitowana jest także klasyka przedwojennego filmu polskiego. Koniec roku był okresem pilotażowym dla kina, a pełniejszej oceny jego działalności będzie można dokonać dopiero w kolejnych okresach rozliczeniowych. Już dzisiaj można jednak stwierdzić, że znalazło ono swoich sympatyków i miejsce w sieci kin trójmiejskich.

RELACJE ŚWIADKÓW II WOJNY ŚWIATOWEJ

W okresie od 7 kwietnia 2017 r. do końca 2017 r. zrealizowano 54 notacje filmowe ze świadkami historii. Notacje te wykonano na terenie Polski, Ukrainy, Białorusi, Kirgistanu i Niemiec. Wśród dokumentowanych filmowo tematów znalazły się m.in. agresja niemiecka i sowiecka na Polskę w 1939 r., okupacja sowiec-

ka i niemiecka, zbrodnia katyńska, działalność konspiracyjna i partyzancka (do szczególnych należy zaliczyć zbiór notacji z partyzantami 77. Pułku Piechoty AK), Holokaust, obozy koncentracyjne, prace przymusowe, obrona Stalingradu, zbrodnie nacjonalistów ukraińskich na Polakach, deportacje i repatriacja Polaków z Kresów Wschodnich II RP, szlaki bojowe żołnierzy na frontach II wojny światowej, Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, represje komunistyczne wobec powojennego podziemia niepodległościowego, zachowania komunistów wobec polskiej ludności autochtonicznej Pomorza od 1945 r. Łącznie do końca 2017 r. Muzeum zrealizowało 291 notacji filmowych ze świadkami historii. W omawianym okresie sporządzono również na Białorusi i na Ukrainie 22 notacje filmowe w terenie, w miejscach ważnych wydarzeń minionej wojny i z historii Polski. Wśród tematów notacji terenowych dominują miejsca pochówku polskich żołnierzy i ludności cywilnej znajdujące się poza granicami kraju. Osobny, realizowany w tym zakresie projekt dotyczy miejsc pamięci Holokaustu. ■

**WSPÓŁPRACA
KRAJOWA
I ZAGRANICZNA**

WSPÓŁPRACA KRAJOWA I ZAGRANICZNA

WSPÓŁPRACA Z WOJSKOWYM BIUREM HISTORYCZNYM

Dnia 31 października 2017 r. w Muzeum II Wojny Światowej dyrektor dr Karol Nawrocki oraz dyrektor Wojskowego Biura Historycznego dr hab. Sławomir Cenckiewicz, prof. WSKSiM, podpisali umowę o współpracy.

Dzięki współpracy z WBH Muzeum pragnie pozyskać materiały służące podkreśleniu polskiego czynu zbrojnego, zaangażowania i doświadczenia w czasie II wojny światowej. W trakcie uroczystości po podpisaniu porozumienia dr hab. Sławomir Cenckiewicz, prof. WSKSiM, przekazał Muzeum eksponat – biało-czerwoną opaskę oraz portret gen. Kazimierza Sosnkowskiego, patrona WBH.

WSPÓŁPRACA Z MUZEUM ARMII KRAJOWEJ

Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej i dyrektor Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie dr Marek Lasota 2 października podpisali umowę o współpracy merytorycznej w celu realizacji wspólnych projektów naukowych i edukacyjnych, mającą na celu wzajemne wsparcie jednostek muzealnych zajmujących się podobną tematyką.

WSPÓŁPRACA Z KOMBATANTAMI

Spotkanie dyrektora i dr. hab. Grzegorza Berendta, prof. UG z przedstawicielami środowisk kombatanckich województwa pomorskiego – w spotkaniu odbywającym się 11 kwietnia 2017 r. wzięli udział członkowie Okręgu Pomorskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, w tym prezes prof. kpt. Jerzy Grzywacz i prezes Koła Gdańsk kpt. Ryszard Kozubowski.

Spotkanie dyrektora Muzeum z przedstawicielami organizacji patriotycznych popularyzujących historię – w spotkaniu odbywającym się 25 maja 2017 r. uczestniczyli członkowie Rady Kombatanatów i Osób Represjonowanych Województwa Pomorskiego, Związku Kombatanatów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Związku Sybiraków Okręgu Pomorskiego, Związku Piłsudczyków, Kaszubsko-Kociewskiego Stowarzyszenia im. Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski”, Stowarzyszenia Rodzina Piaśnicka, Stowarzyszenia Rodzina Katyńska, Stowarzyszenia Rodzina Ponarska, Stowarzyszenia Kombatanatów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie – Okręg Gdański, Stowarzyszenia Kombatanatów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie – Okręg Gdański, Związku Inwalidów Wojennych RP – Zarząd Okręgowy, Stowarzyszenia Gdynian Wysiedlonych, Związku Byłych Więźniów Politycznych 1944–1956, Światowego Związku Żołnierzy AK – Okręgu Wołyńskiego, Środowiska Żołnierzy 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK, Stowarzyszenia Polskich Kombatanatów Obrońców Ojczyzny im. gen. Władysława Andersa, Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę – Zarząd Województwa Pomorskiego. Kombatanaci po spotkaniu z przedstawicielami Muzeum zostali zaproszeni do zwiedzenia wystawy głównej.

POLSKIE PRZEDSTAWICIELSTWA ZAGRANICZNE, Z KTÓRYMI MUZEUM NAWIĄZAŁO WSPÓŁPRACĘ W 2017 R.

Polskie placówki dyplomatyczne za granicą:

- Ambasada RP w Londynie;
- Ambasada RP w Mińsku;
- Ambasada RP w Pekinie;
- Konsulat Generalny RP w Łucku na Ukrainie;
- Konsulat Generalny RP w Ałmaty w Kazachstanie;

WSPÓŁPRACA KRAJOWA I ZAGRANICZNA

- Konsulat Generalny RP w Grodnie na Białorusi;
- Konsulat Generalny RP w Brześciu na Białorusi;
- Konsulat Honorowy RP w Biszkeku w Kirgistanie.

MUZEA I ARCHIWA:

- Państwowe Muzeum Historyczne w Dubnie na Ukrainie;
- Muzeum Krajoznawcze w Młynach na Ukrainie;
- Muzeum Krajoznawcze w Krzemieńcu na Ukrainie;
- Państwowe Muzeum Historii i Archeologii w Grodnie na Białorusi;
- Muzeum Malarstwa i Historii w Lidzie na Białorusi;
- Wojenno-Historyczne Muzeum im. Bagrationa w Wołkowysku na Białorusi;
- Kompleks Memorialny „Twierdza Brześć” na Białorusi;
- Muzeum Historyczno-Krajoznawcze w Berezie na Białorusi;
- Muzeum Białoruskiego Polesia w Pińsku na Białorusi;
- Muzeum Wojny i Oporu Narodu Chińskiego przeciw Agresji Japońskiej w Pekinie;
- Centralne Miejskie Archiwum w Ałmaty w Kazachstanie;
- Centralne Państwowe Archiwum Ministerstwa Kultury i Sportu Republiki Kazachstanu w Ałmaty;
- Prezydenckie Archiwum Republiki Kazachstanu w Ałmaty.

ORGANIZACJE POLONIJNE:

- Stowarzyszenie Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej na Wołyniu;
- Towarzystwo Odrodzenia Kultury Polskiej im. Juliusza Słowackiego w Krzemieńcu na Ukrainie;
- Polskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe „Zbaraż” w Zbarażu na Ukrainie;
- Stowarzyszenie Żołnierzy AK na Białorusi. ■

” DZIĘKI WSPÓŁPRACY Z WBH MUZEUM PRAGNIE POZYSKAĆ MATERIAŁY SŁUŻĄCE PODKREŚLENIU POLSKIEGO CZYNU ZBROJNEGO, ZAANGAŻOWANIA I DOŚWIADCZENIA W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ.

**DZIAŁALNOŚĆ
PROMOCYJNA**

DZIAŁALNOŚĆ PROMOCYJNA

Dział Promocji zajmuje się szerokim zakresem działań dotyczących marketingu, promocji Muzeum i prowadzonej przez nie działalności w różnych obszarach oraz komunikacji zewnętrznej Muzeum. W wykonywaniu ostatniego z wymienionych zadań dział współpracuje z Rzecznikiem Prasowym Muzeum.

ZADANIA STAŁE DZIAŁU PROMOCJI:

- prowadzenie i bieżąca aktualizacja strony internetowej Muzeum (polska i angielska wersja

językowa) oraz profilu Muzeum na portalach społecznościowych: Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, Google+;

- opracowanie tekstów oraz prowadzenie i koordynacja prac nad projektami graficznymi reklam, zaproszeń, ulotek, plakatów tworzonych na potrzeby wydarzeń organizowanych przez Muzeum;

- kolportaż materiałów promocyjnych, np. ulotek, katalogów wystaw, zaproszeń, kalendarzy; czuwanie nad spójnością identyfikacji wizualnej Muzeum oraz promocją materiałów filmowych tworzonych przez Dział Dokumentacji Filmowej;

- koordynacja i zlecenie dokumentacji fotograficznej wydarzeń, eksponatów, publikacji, miejsc związanych z Muzeum, m.in. digitalizacja zbiorów Muzeum, dokumentacja fotograficzna drugiego etapu prac archeologicznych na Westerplatte, przygotowanie zdjęć do katalogu wystawy czasowej *Westerplatte w 7 odsłonach*;

- prezentowanie na portalu społecznościowym Facebook obiektów ze zbiorów Muzeum, które nie są prezentowane na wystawie głównej, w celu promocji bogatych zasobów instytucji oraz wydobyciu z nich eksponatów pominiętych w narracji wystawy głównej;

- prezentacja oferty marketingowej, m.in. zajęć edukacyjnych, wydawnictw Muzeum, repertuaru Kina Muzeum, możliwości centrum konferencyjnego, części hotelowej i sklepu muzealnego na portalach społecznościowych, w celu zachęcania do zwiedzania Muzeum i korzystania z dodatkowych usług oferowanych przez instytucję;

- informowanie (we współpracy z Działem Naukowym) na bieżąco o najważniejszych wydarzeniach, ciekawych faktach związanych z historią II wojny światowej oraz najważniejszych bohaterach wydarzeń tego okresu, a przede wszystkim polskich żołnierzach i ich losach;

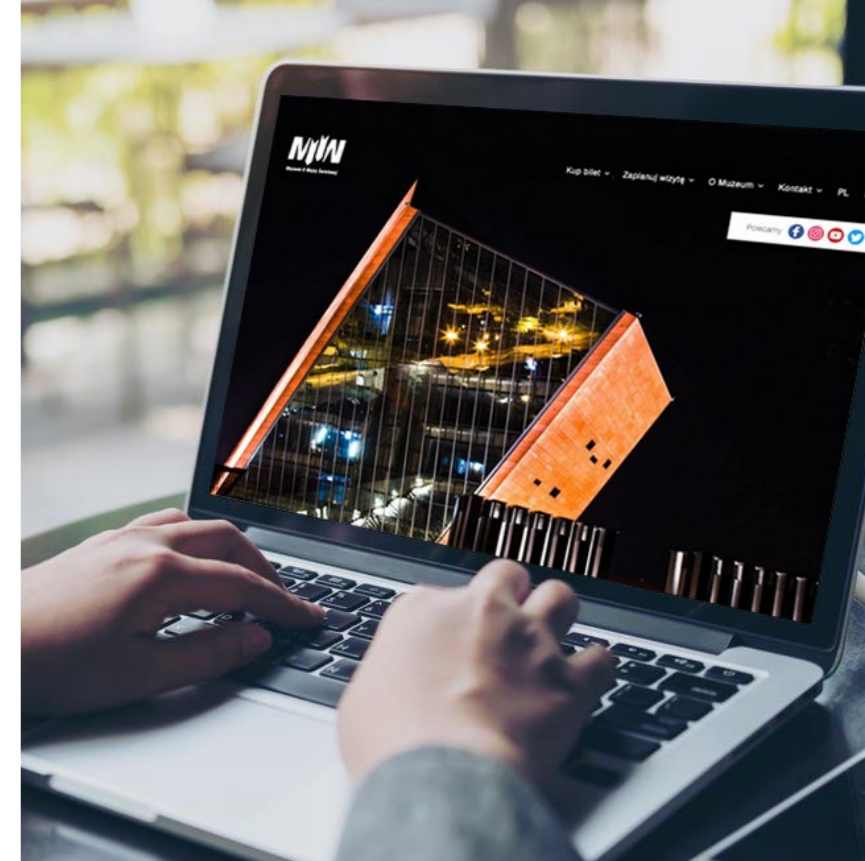
- promocja współtworzonej przez Muzeum II Wojny Światowej i Radio Gdańsk cyklu audycji historycznych *Obrazy wojny*, programu przybliżającego ciekawe postacie i wydarzenia z okresu II wojny światowej na podstawie zebranych przez Muzeum notacji ze świadkami historii, wypowiedzi ekspertów, materiały archiwalne i fotografii eksponatów; popularnonaukowy program jest promowany w mediach społecznościowych i na stronie internetowej;

- przygotowanie tekstów i opracowanie graficzne reklam trafiających do prasy, radia i telewizji;

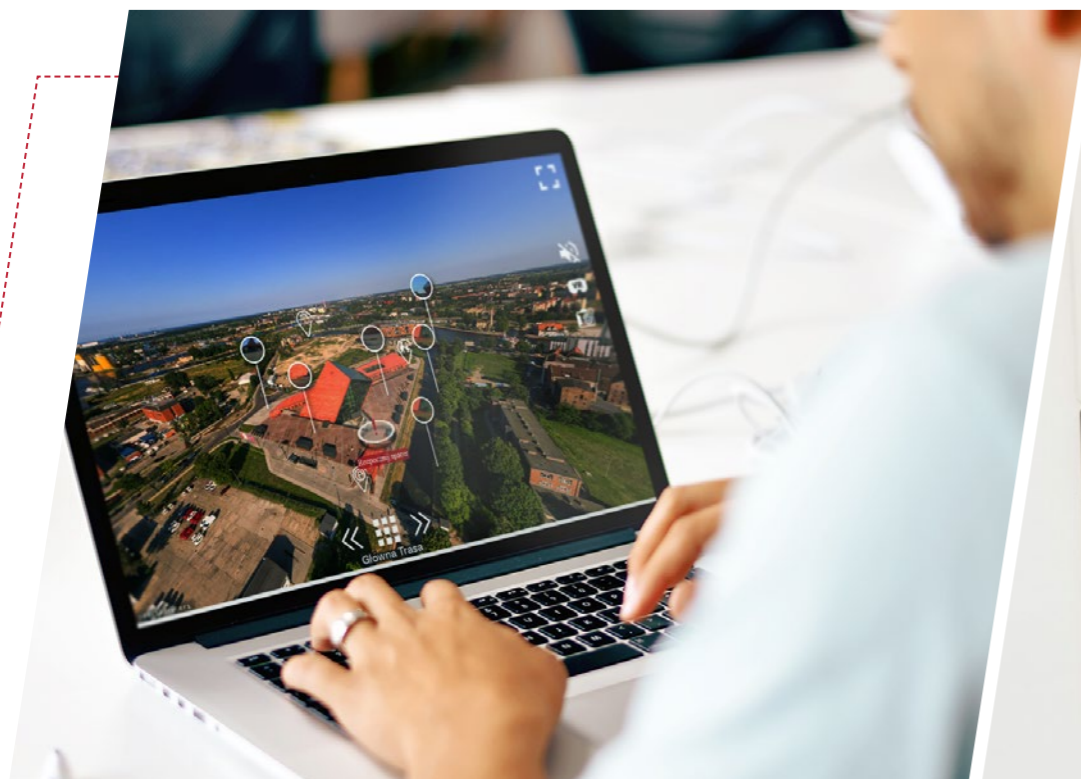
- współpraca z trójmiejskimi szkołami, punktami informacji turystycznej i szkolnymi schroniskami młodzieżowymi;

- tworzenie sprofilowanej bazy adresowej i e-mailowej instytucji, dostosowanej do różnorodnego zakresu działań Muzeum;

- koordynowanie współpracy Muzeum z instytucjonalnymi partnerami lokalnymi i regionalnymi oraz ze środowiskiem kombatanatów, a także innych organizacji i stowarzyszeń o profilu patriotycznym i historycznym lub pożytku publicznego, m.in. współorganizacja wydarzeń i patronat nad konkursami, festiwalami itp.

ZADANIA PRIORYTETOWE

▪ **Nowa strona www** – została uruchomiona w 2017 r. Podstawowym powodem jej wdrożenia była idea usprawnienia komunikacji ze zwiedzającymi oraz optymalizacja kosztów. Wraz z nową stroną internetową przygotowano zupełnie nowy interfejs – atrakcyjniejszy, bardziej przejrzysty i komunikatywny, który charakteryzują bogate animacje, materiały wideo, całkowita responsywność, minimalizm, lepsza typografia oraz zhierarchizowany układ informacji. Nowa strona odpowiada potrzebom serwisu informacyjnego nowoczesnego muzeum. Strona główna zawiera najważniejsze informacje dotyczące zwiedzania

Muzeum, m.in. cenę biletów wraz z linkiem do internetowego systemu sprzedaży, godziny otwarcia wraz z regulaminem zwiedzania placówki, adres instytucji z linkiem do interaktywnej mapy, a jej głównym elementem i największą innowacją jest umieszczony w niej spacer wirtualny 360° po Muzeum i terenie półwyspu Westerplatte – stale rozwijane rozwiązanie wykorzystujące technologię wirtualnej rzeczywistości.

▪ **Wirtualny spacer po Westerplatte** – ważnym zadaniem Działu Promocji było stworzenie wirtualnego spaceru jako nowa-

” **WAŻNYM ZADANIEM DZIAŁU PROMOCJI BYŁO STWORZENIE WIRTUALNEGO SPACERU JAKO NOWATORSKIEGO ROZWIĄZANIA W ZAKRESIE MULTIMEDIÓW MUZEALNYCH.**

spacer Muzeum ma także opcję zakupu biletów w internetowym systemie sprzedaży, informuje o możliwościach dotarcia na Westerplatte oraz umożliwia przeniesienie się do wirtualnego spaceru Muzeum Piaśnickiego w Wejherowie (Oddział Muzeum Stutthof w Sztutowie). Wirtualny spacer został wkomponowany w nową stronę instytucji: www.muzeum1939.pl, i dostosowany do potrzeb urządzeń mobilnych.

▪ **Identyfikacja wizualna** – Dział Promocji przeprowadził aktualizację elementów graficznych zgodnie ze współczesnymi trendami grafiki użytkowej. Decydującym argumentem w przeprojektowaniu materiałów graficznych była chęć nadania spójnego i nowoczesnego wizerunku instytucji kultury, jaką jest Muzeum.

▪ **Zmiana strategii promocyjnej** – zmiana polegała na ograniczeniu kosztownych i mniej efektywnych reklam instytucji w prasie, radiu i telewizji na rzecz skierowania aktywności promocyjnej w stronę marketingu internetowego i social mediów, w tym promowania postów bezpośrednio z poziomu fanpage'a oraz wykorzystania kampanii AdWords jako mniej kosztownych i stabilnych metod promocji. Odmienne podejście do reklamy outdoorowej, polegające na wynajmie powierzchni reklamowej w miejscach o strategicznym znaczeniu (ze względu na liczbę i typ odbiorców oraz charakter nośnika – słupy ogłoszeniowe, ekrany multimedialne, billboardy, tablice reklamowe), bez konieczności wykupywania pakietów reklamowych.

torskiego rozwiązania w zakresie multimedii muzealnych. Niezaprzeczalny walor edukacyjny spaceru wirtualnego 360° potwierdzają liczby: 100 oryginalnych panoram Westerplatte (także z lotu ptaka), 40 skrupulatnie wkomponowanych w nie archiwalnych fotografii, ponad 30 historycznych nagrań i ścieżki dźwiękowej m.in. z relacjami obrońców Wojskowej Składnicy Tranzytowej. Dzięki temu wszystkie zainteresowane osoby mogą wirtualnie przenieść się na półwysep Westerplatte, poznać jego historię oraz odkryć pierwotny kształt miejsc, po których współcześnie pozostały zaledwie ślady. *Wirtualny*

REALIZACJA ZADAŃ DZIAŁU PROMOCJI W 2017 r.:

- **Maj:** koordynacja działań promocyjnych związanych z Europejską Nocą Muzeów, akcja promocyjna w związku z odwiedzinami Muzeum przez stutysięcznego zwiedzającego, informacja o powiększaniu zbiorów, relacja ze spotkania dyrektora Muzeum z przedstawicielami kilkunastu organizacji patriotycznych upamiętniających historię, promocja Centrum Konferencyjnego Muzeum.
- **Czerwiec:** przygotowanie akcji promocyjnej z okazji Dnia Dziecka, rozpoczęcie promocji części hotelowej Muzeum, informowanie o dalszym powiększaniu zbiorów, relacja z upamiętnienia przez dyrektora Muzeum trzeciej pielgrzymki papieża Jana Pawła II, sprawozdanie na temat pamiątek przekazanych przez Walerię Baran, uczestniczkę Powstania Warszawskiego, relacjonowanie działań delegacji Muzeum na Wołyniu na Ukrainie, organizacja zbiórki krwi przy Muzeum wraz z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Gdańsku, promowanie wizyty w Muzeum ambasadora Francji w Polsce Pierre'a Lévy'ego.
- **Lipiec:** rozpoczęcie promocji cyklu audycji *Obrazy wojny*, informowanie o wystąpieniu Prezydenta USA na temat II wojny światowej i bohaterskich postawach Polaków, prezentacja eksponatów dotyczących rzezi wołyńskiej nieobecnych na wystawie głównej, informowanie o wizycie Prezydenta RP przy gdańskim pomniku Pamięci Ofiar Eksterminacji Ludności Polskiej na Wołyniu, rozpoczęcie publikacji na stronie internetowej i w social media zdjęć eksponatów nieobecnych na wystawie głównej, relacja z wizyty w Muzeum koszykarza NBA Marcina Gortata z drużyną Washington Wizards, informowa-

nie o notacjach filmowych ze świadkami historii powstałych na Białorusi, promocja akcji *BohaterON – włóż historię!* i związanej z nią konferencji prasowej.

- **Sierpień:** promocja obchodów 73. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, przygotowanie wspólnie z Katedrą Wiedzy o Filmie Uniwersytetu Gdańskiego notacji historycznej z Tadeuszem Kellerem, informacja o rozpoczęciu prac archeologicznych na Westerplatte, promocja konkursu ministra spraw zagranicznych na najlepsze publikacje o historii Polski i polskiej dyplomacji, koordynacja pracy studia Telewizji Republika na terenie Muzeum w związku z programem *Republika na wakacje*, relacja z odwiedzin najstarszego darczyńcy – Józefy Krośnickiej wraz z rodziną, promocja uroczystości upamiętniających ofiary operacji antypolskiej NKWD, informowanie o objęciu patronatem Muzeum *XXII Złoty Westerplatte*, relacja z uczczenia obchodów 37. rocznicy podpisania porozumień sierpniowych.

- **Wrzesień:** promocja obchodów 78. rocznicy wybuchu II wojny światowej, relacja z wizyty na wystawie głównej marszałka Senatu RP Stanisława Karczewskiego, informowanie o uczczeniu przez Muzeum pamięci poległych pocztowców, nota o wizycie rodzin Westerplaczyków, współrealizacja i udział w programie TVP *Kultura Stacja kultura*, informacja o wizycie w Muzeum Zygmunta Wiśniewskiego, syna obrońcy Poczty Polskiej w Gdańsku i grupy kombatantów ze Szkocji, promocja projektu *Weekend Seniora z kulturą*, promowanie koncertu *Hope*, zapowiedź spotkania z planszowymi grammi wojennymi i historycznymi, koordynacja cyklu trzech wydarzeń upamiętniających ofiary sowieckiego ludobójstwa 1937–1940, promocja koncertu Lecha Makowieckiego i grupy *Zayazd*, informacja o wizycie kombatantów ze Stowarzyszenia Odra–Niemen, promocja wystawy czasowej *Wojsko polskie w obiektywie Henryka Poddębskiego*, informacja o uroczystości 75-lecia Narodowych Sił Zbrojnych, promocja spotkania z Kajetanem Rajskim *Od Armii Krajowej do Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”*, promocja projekcji filmów *The Unconquered*, *Wielka droga* i publicznego czytania *Kamieni na szaniec* w Muzeum, obchody 78. rocznicy powstania Polskiego Państwa Pod-

ziemnego wspólnie z Okręgiem Pomorskim Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, relacja z podpisania porozumienia o współpracy z Muzeum Armii Krajowej, informacje o możliwości zwiedzania Muzeum przez osoby z niepełnosprawnościami.

- **Październik:** informacja o inauguracji cyklu *Eksponat miesiąca*, promocja międzynarodowej konferencji naukowej *Wojna i pamięć. Pamięć kulturowa o II wojnie światowej w Polsce, Niemczech i Rosji*, promocja wieczoru artystycznego *Więzień nr 918* poświęconego osobie Kazimierza Piechowskiego, informacja o prezentacji albumu *Anna Walentynowicz 1929–2010* z udziałem autorów: dr hab. Sławomira Cenckiewicza, prof. WSKSiM i Adama Chmieleckiego.

- **Listopad:** popularyzacja książki *Raport Witolda* połączona z otwarciem wystawy plakatów i pokazem filmu dokumentalnego *Tatusiu*, informacja o obchodach Narodowego Święta Niepodległości, promocja prezentacji grup rekonstrukcyjnych oraz widowiska muzycznego *Bal u Pana Boga*, informacja o wykładzie *Straty kultury polskiej w czasie II wojny światowej* Bartosza Januszewskiego z IPN, promowanie wieczoru poetyckiego *...czy sny się jeszcze nam wysnią?* poświęconego Grażynie Chrostowskiej, promocja pokazu filmu *Józef Zator Przytock, pseudonim „Czeremosz”*, piecza nad identyfikacją wizualną kina Muzeum, informacja o otwarciu kina Muzeum i systematyczna promocja seansów kinowych, zapowiedź kursu dla kandydatów na przewodników po Muzeum, promocja otwarcia wystawy czasowej *Zachować pamięć. Praca przemysłowa i niewolnicza obywateli polskich na rzecz III Rzeszy w latach 1939–1945*, promocja książki *Wojna oszukanych* Piotra Langenfelda, relacja ze spotkania popularyzującego Muzeum w Bibliotece Polskiej POSK, promocja finału konkursu *Bardowie wolności*.

- **Grudzień:** zapowiedź IV edycji konferencji *Żuławy w 1945 roku. Niedomknięte księgi organizowanej* w Muzeum, upamiętnienie 150. rocznicy urodzin Marszałka Józefa Piłsudskiego, promocja konferencji naukowej *Polsko-niemieckie seminarium historyczne* poświęconej dziejom Gdańska, organizacja wydarzenia

Westerplatte – polskie Pearl Harbor i prezentacja nowej strony www.muzeum1939.pl z *Wirtualnym spacerem po Westerplatte*, informacja o spotkaniu z partnerami z Liberation Route Europe, promocja książki Artura Jendrzewskiego *Polsko, ile Ty mnie kosztowałaś...* wydanej nakładem Muzeum, promocja konferencji poświęconej dekomunizacji nazw ulic w województwie pomorskim, relacja ze spotkania Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Muzeum, akcja *Dzień dla gdańskich hospicjów w Muzeum II Wojny Światowej*, promocja filmu Działu Dokumentacji Filmowej *Święta Bożego Narodzenia w obozie koncentracyjnym*. ■

DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA

DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA

Oprócz działań wynikających ze statutowych zadań, Muzeum, dysponując odpowiednią infrastrukturą, prowadzi także działalność komercyjną i oferującą gamę usług. Realizacją zadań w tym zakresie zajmuje się Dział Sprzedaży, który w swojej strukturze ma specjalistów ds. sprzedaży, koordynatorów obsługi zwiedzających, specjalistów ds. obsługi zwiedzających/kasjerów, sprzedawców oraz recepcjonistów. Odpowiada za sprzedaż biletów na wystawę główną oraz wystawy czasowe, sprzedaż publikacji oraz pamiątek muzealnych, wynajem pokoi i apartamentów oraz sal konferencyjnej i kinowej.

W ramach tej działalności 26 kwietnia 2017 r. odbyła się pierwsza impreza komercyjna, 1 czerwca 2017 r. otwarto część hotelową, 1 sierpnia 2017 – otwarto sklep muzealny, a 10 sierpnia 2017 r. otwarto bar na poziomie -3 i -2 pod nazwą Muzeum Bistro, prowadzony przez firmę wyłonioną w drodze konkursu na dzierżawę lokalu.

W działającym od 1 sierpnia 2017 r. sklepie muzealnym oferowane są pamiątki i publikacje wydane przez instytucję i innych wydawców, z którymi Muzeum podpisało umowę o współpracy.

Dział rozpiął konkurs na dzierżawę punktu gastronomicznego: baru na poziomie -3 oraz -2. Restauracja na poziomie +4 i kawiarnia na poziomie +5 zostanie wynajęta na podstawie oddzielnego konkursu. Według założenia powierzchnie komercyjne będą dzierżawione na podstawie opłaty czynszowej. Z dniem 15 sierpnia 2017 r. został otwarty bar Muzeum Bistro na poziomie -3 oraz -2. W tym czasie opracowano również umowę najmu oraz regulamin wynajmu Centrum Konferencyjnego Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, w którego skład wchodzi sala konferencyjna, sala kinowa, foyer, sala wystaw czasowych oraz sale dydaktyczne.

Dnia 1 czerwca 2017 r. została uruchomiona część hotelowa, która jest również zarządzana przez Dział Sprzedaży. Po szczegółowej analizie rynku hotelarskiego w Trójmieście Dział Sprzedaży przygotował cennik wynajmu pokoi i apartamentów z podziałem na sezon niski i wysoki. Od początku czerwca ruszyła sprzedaż pokoi i apartamentów poprzez stronę internetową Muzeum oraz inne kanały sprzedaży internetowej w tym wiodące portale rezerwacyjne. ■

SKLEP MUZEALNY

trefa Edukacji

**MUZEUM WESTERPLATTE
I WOJNY 1939,
ODDZIAŁ MUZEUM
II WOJNY ŚWIATOWEJ**

MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939, ODDZIAŁ MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ

KONCEPCJA PROGRAMOWA

Westerplatte należy do najbardziej charakterystycznych i zarazem najbardziej rozpoznawalnych miejsc chwały i sławy oręża polskiego. Pole bitwy na Westerplatte jest symbolem, pomnikiem historii posiadającym szczególną, utrwaloną i ugruntowaną w świadomości całego narodu polskiego wartość historyczną. Teren Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte jednoznacznie kojarzy się wszystkim Polakom z bohaterstwem i nieustępliwością w walce z niemieckim najeźdźcą.

Najważniejszymi płaszczyznami odniesienia, wokół których jest budowana główna narracja historyczna Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, są:

- dzieje Westerplatte w latach 1919–1939, w okresie obejmującym historię polskich zmagania o półwysep rozpoczętych działaniami Delegata Generalnego Ministerstwa Apropozycji Mieczysława Jatowieckiego i wykupieniem z rąk niemieckich gruntów na terytorium Wolnego Miasta Gdańska, aż do zakończenia walk i kapitulacji Wojskowej Składnicy Tranzytowej;
- wojenne i powojenne losy obrońców Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, które ukazują, jak skomplikowane i trudne dla żołnierzy Westerplatte były lata spędzone w obozach jenieckich, a następnie funkcjonowanie w nowej, komunistycznej rzeczywistości;

- uzbrojenie i wyposażenie Wojska Polskiego w latach 1918–1939, ze szczególnym uwzględnieniem różnego rodzaju materiału wojennego znajdującego się na terenie Wojskowej Składnicy Tranzytowej;
- historia Westerplatte wpisana szerzej w geopolityczne uwarunkowania funkcjonowania odrodzonej, niepodległej Rzeczypospolitej jako przykład dążenia do uniezależnienia się od państw ościennych.

Wokół wyżej wspomnianych, charakterystycznych punktów odniesienia jest budowana narracja Muzeum Westerplatte, które swoim istnieniem odnosi się do przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Aby można było zrealizować program Muzeum Westerplatte, zakłada się powstanie kilku płaszczyzn, które zapewnią realizację celów i zadań przyjętych przez placówkę. Połączenie funkcji muzealno-kommemoratywnych z informacyjno-edukacyjnymi i rekreacyjno-parkowymi pozwoli na kompleksowe działanie Muzeum Westerplatte, które podejmując działania w zakresie badań naukowych, edukacji, kultury, sztuki oraz wydarzeń plenerowych, zapelni tym samym pustą przestrzeń na Westerplatte.

Do najważniejszych obszarów działalności Muzeum Westerplatte należy opieka nad zabytkami architektury militarnej (istniejące ruiny oraz odkryte fragmenty), które swym istnieniem opisują fizyczną, namacalną płaszczyznę placówki. Zabytki architektoniczne pozostałe po bohaterskiej obronie przed agresją niemiecką będą stanowić świadectwo przeszłości. Świadectwem współczesnej płaszczyzny fizycznej będą zrekonstruowane całkowicie bądź częściowo odtworzone budynki oraz zrewitalizowany teren Westerplatte. Płaszczyzna fizyczna złożona z zachowanych zabudowań o wybitnym znaczeniu historycznym i randze zabytku wraz z odtworzonymi lub uwidocznionymi obiektami będzie wpisywać się w krajobraz Westerplatte, który połączy przeszłość ze współczesnością i przyszłością. Zgodnie z koncepcją rewaloryzacji terenu Westerplatte zakłada się m.in. uczytelnienie elementów architektonicznych dawnej

Wojskowej Składnicy Tranzytowej w formie odkrywek archeologicznych, zakonserwowanych lub uzupełnionych fundamentów, wyeksponowanych lub odtworzonych częściowo – tam, gdzie jest to możliwe – form ziemnych i poddanych renowacji obiektów murowanych.

Płaszczyzna fizyczna Muzeum Westerplatte ma stanowić podbudowę dla tworzonej płaszczyzny informacyjno-edukacyjnej, której głównymi zadaniami są edukacja, działalność naukowo-badawcza, popularyzacja historii oraz pozyskiwanie zbiorów. Funkcjonowanie sfery informacyjno-edukacyjnej skupia się na zasadniczym celu przedstawienia dziejów Westerplatte i służących tam żołnierzy, na szerokim tle historycznym, społecznym, gospodarczym i militarnym, w odniesieniu do dziejów II Rzeczypospolitej. Muzeum Westerplatte pragnie pełnić funkcję ośrodka edukacyjnego, który zajmuje się upowszechnianiem historii Polski, przede wszystkim jej szczególnym miejscem w trakcie II wojny światowej. Oddział dąży również do uzyskania pozycji jednego z centrów upowszechniania tradycji niepodległościowych, patriotycznych i obywatelskich.

Na styku działania wyżej wymienionych płaszczyzn funkcjonowania Muzeum Westerplatte powstanie sfera społeczna, która umożliwi organizację konferencji, warsztatów, spotkań, wykładów oraz debat. Będzie to obszar otwarty, w którym miejsce znajdą zarówno zawodowi historycy, pasjonaci historii, uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz turyści, którzy coraz chętniej odwiedzają miejsca związane z historią Polski. ■

NAJWAŻNIEJSZE OSIĄGNIĘCIA MUZEUM WESTERPLATTE I WOJNY 1939

■ **20 maja 2017 r.** – Europejska Noc Muzeów na Westerplatte. Wszelkie przedsięwzięcia związane z tym wydarzeniem odbywały się w zabytkowym budynku Elektrowni Wojskowej Składnicy Tranzytowej. Dla zainteresowanych przygotowano pokazy rekonstruktorów historycznych prezentujących formacje Wojska Polskiego II RP, oryginalnego przedwojennego sprzętu wojskowego i uzbrojenia oraz projekcję archiwalnego filmu. Dla dzieci przewidziano atrakcje w postaci prezentacji z zakresu obsługi stuletniej armaty polowej wz. 26 oraz armaty przeciwpancernej Bofors wz. 36 wyprodukowanej w 1939 r. (ten sam model wykorzystywany był podczas obrony Westerplatte).

■ **1 sierpnia 2017 r.** – rozpoczęcie drugiego etapu badań archeologicznych na Westerplatte. Od pierwszego dnia wykopalisk archeologicznych z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 prezentowali kolejne znaleziska wydobyte w okolicy reliktów Budynku Administracyjnego i Starych Koszar. Celem tej części badań archeologicznych realizowanych na Westerplatte jest potwierdzenie położenia i dokumentacja stanu pozostałości dwóch budynków wzniesionych pod koniec XIX w. Obiekty te zbudowano na potrzeby istniejącego wówczas kurortu. Od 1926 r., po przyznaniu terenu Westerplatte Polsce, budynki wchodziły w skład Wojskowej Składnicy Tranzytowej. Jeden z nich do 1936 r. pełnił rolę koszar (tzw. Stare Koszary), a drugi funkcjonował jako Budynek Administracyjny. Ocena stanu zachowania tych obiektów jest niezbędna do opracowania koncepcji ich rekonstrukcji lub trwałego zabezpieczenia i wyeksponowania tych miejsc. Odbędzie się to w ramach planowanej rewaloryzacji Pomnika Historii "Pole Bitwy na Westerplatte". Kolejnym elementem prac jest dokumentacja zasięgu oraz zbadanie leja po eksplozji bomby lotniczej, zlokalizowanego po północnej stronie pozostałości Wartowni nr 5. Częściowo zrobiono to podczas badań realizowanych przez Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 w 2016 r. Planowane prace są prowadzone na terenie zabytkowym, wpisanym do rejestru zabytków.

■ **1 września 2017 r.** – otwarcie wystawy czasowej *Westerplatte w 7 odsłonach*. Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 zaprezentowało na sali wystaw czasowych Muzeum II Wojny Światowej ekspozycję złożoną z zabytków pozyskanych w ramach pierwszego etapu badań archeologicznych na Westerplatte. W grudniu 2017 r. nakładem Muzeum II Wojny Światowej ukazał się również katalog wystawy. W katalogu zaprezentowano wyniki pierwszego etapu badań archeologicznych. Znajdują się w nim także krótki rys historyczny półwyspu Westerplatte, kalendaria najważniejszych obiektów Wojskowej Składnicy Tranzytowej, zdjęcia pozyskanych zabytków oraz wiele wcześniej niepublikowanych zdjęć archiwalnych pokazujących, m.in. pracę polskich więźniów cywilnych na Westerplatte po kapitulacji Wojskowej Składnicy Tranzytowej w 1939 r.

■ **1 września 2017 r.** – *II Koncert Niepodległości Westerplatte*. Wydarzenie w całości poświęcone młodzieży walczącej o niepodległość Rzeczypospolitej. Punktem wyjścia narracji było bohaterstwo trójki młodych żołnierzy Placówki „Wał” – Edmunda Szamlewskiego, Ignacego Zatorskiego, Ignacego Pokrzywki, którzy samotnie odparli pierwszy atak niemieckiej piechoty na Wojskową Składnicę Tranzytową o świcie 1 września 1939 r. Koncert był wydarzeniem wyjątkowym na polskiej scenie muzycznej. Na jego repertuar składały się m.in. współczesne aranżacje pieśni patriotycznych.

■ **7 grudnia 2017 r.** – pokaz VR *Westerplatte – polskie Pearl Harbor*. Kierownik Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 Mariusz Wójtowicz-Podhorski w związku z wydarzeniem organizowanym przez Muzeum II Wojny Światowej wygłosił prelekcję *Pearl Harbor i Westerplatte – miejsca symbole rozpoczęcia II wojny światowej*. Ideą spotkania było upamiętnienie ważnej rocznicy przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do II wojny światowej oraz chęć zaprezentowania szerszemu gronu odbiorców nowatorskiego rozwiązania w zakresie multimedialnych muzealnych spacerów po Westerplatte. ■

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA

Merytorycznym trzonem zespołu Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, poza Działem Archeologicznym, jest Dział Edukacyjny. W czerwcu trwały przygotowania do uruchomienia oferty edukacyjnej Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 przewidzianej do prowadzenia w docelowej siedzibie oddziału. Wrzesień był pracowity w związku z uczestnictwem zespołu Muzeum Westerplatte w oficjalnych uroczystościach na półwyspie oraz uroczystym otwarciem wystawy *Westerplatte w 7 odsłonach* i związanym z tym oprowadzaniem po byłej Wojskowej Składnicy Tranzytowej oraz grup zorganizowanych po wystawie czasowej. W czerwcu pracownicy oddziału uczestniczyli w seminarium *A ja właśnie przed śmiercią chcę wiedzieć więcej* zorganizowanym przez Muzeum Stutthof w Sztutowie oraz wzięli udział w uroczystości nadania SP nr 7 w Gdańsku imienia mjr. Mieczysława Ślabego. Pod koniec roku nawiązano także współpracę z dyrektorem Biblioteki w Sadkach (współpraca nad przygotowaniem konkursu z wiedzy o Westerplatte dla uczniów szkół podstawowych i licealnych *Półwysep Chwały – Westerplatte*).

■ **Mały Archeolog** – lekcja na wystawie czasowej Muzeum II Wojny Światowej Westerplatte w 7 odsłonach. Dzieci zapoznają się w trakcie zajęć z podstawami pracy archeologów. Pod opieką oddziałowych edukatorów, z pomocą narzędzi używanych przez prawdziwych archeologów poszukują przedmiotów nawiązują-

cych do historii obrony Westerplatte. Zwiedzają też wystawę czasową i przekonują się, jak wyglądają prawdziwe zabytki. Projekt jest skierowany do dzieci w wieku od 5 do 10 lat.

OPROWADZANIE PO WESTERPLATTE

W 2017 r. ponad 1,2 tys. osób zostało oprowadzonych po terenie pola bitwy przez pracowników Muzeum Westerplatte i Wojny 1939. ■

RAPORT Z DZIAŁALNOŚCI

Muzeum II Wojny Światowej
w Gdańsku za rok 2017

Wydawca

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
pl. W. Bartoszewskiego 1, 80-862 Gdańsk
tel. +48 58 323-75-20, fax +48 58 323-75-30
sekretariat@muzeum1939.pl
www.muzeum1939.pl

Opracowanie i redakcja

Dział Promocji

Korekta

Natalia Maliszewska

Fotografie

Mikołaj Bujak

Projekt graficzny

Alicja Rynkiewicz / anywhere.pl

ISBN

Muzeum II Wojny Światowej

RAPORT Z DZIAŁALNOŚCI MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU ZA ROK 2017